PROHÁSZKA OTTOKÁR:

Konferencia beszédek.

Dr. Prohászka Ottokár
székesfehérvári püspök

Konferencia-beszédei

melyeket
a budapesti egyetemi templomban mondott 1917. március 28-tól április 1-ig
a

Szociális Missziótársulat
és az Országos Kath. Nővédő
Egyesület lelkigyakorlatain.

Kiadatott feljegyzések
nyomán.

Motto:

„Ki szakaszt el minket Krisztus szeretetétől? háborúság-e? szorongatás-e? éhség meritelenség, veszedelem, üldözés, fegyver-e? Mindezeken győzedelmeskedünk az által, ki minket szeretett."

(Rom. 8, 35.)

I.

Március 28-án, este.

Ezerről, hogy ilyen felette, ilyen chaotikus, ilyen haldokló világ még nem volt; az ember ösztönszerűen is keres világosságot, hogy valamiképen eltaposgatódzhassék nagy céljai felé, melyekről nem akar lemondani. Keres lelki egyensúlyt mikor reng körülötte és benne minden, amit erősnek, szilárdnak, amit sarkpontnak, amit állócsillagnak gondolt sugarcsal vágyik erő és élet után.

mert hiszen erő, élet fogalmuk, amelyeket a felsőbb szférában, ahol az öntudat az úr, megkülönböztetni szinte lehetetlen.

Nekem is, kegyetek körül mindenkinek erre van szüksége. Szüksége van világossagra, lelki egyensúlyra, bíró életre és kitartó erőre szüksége van főleg azért, mert úgy ererzük – a historikus korszakokat véve – hogy valamiképen párhuzamosan a régmult geológiai időkkel, ez a mai világ is egy lehűtött világ, egy nagy jégkorszak, melyben azt sem tudjuk meg magyarázni, hogyott, ahol erdő volt miért lett-ennyé, harant

vagy legfeljebb itt-ott egy-egy
galogfenyő-erdő; ahol nem tud-
juk azt megmagyarázni, mitől
borult el a felséges nap, amely ener-
giáját isteni pararlással szórta
bele a világba, épp úgy most nagy
rejtély előtt állunk. Keressük azt
az örvényt amely ránk lehelte rénk
fagyasztotta mindart a rémséget,
mindart a borralmat, amelyet
szenvedünk. De ha nem is tudjuk
megmagyarázni honnan mind-
ez a kegyetlenség honnan mindez
a rémséges szenvedés, konstatáljuk,
hogy benne vagyunk, hogy eszmé-
nyeink valamiképen kialvóban

vannak, hogy a mi gazdagságunk, értem főleg a kedelyvelág gazdagságát, valamiképen elszegényedőben van.

Mikor pedig ilyen jégkorszakot járunk, akkor az ember nem csak a tiziológiában, hanem főleg a pszichológiában, – az ő legbensőbb lényében – megborzad, mint hogyha az a hideg, az a fagy már a szivébe, az ereibe, a lelkébe hatna bele, mint hogyha az az öntudat nem is egy titokzatos, mélységes, kedves, illatozó világ, hanem egy dohos kripta, egy sötétséget, hideget lehelő jégverem volna. Érezzük azt! Az ilyen nagy

katasztrófák természetesen meg-
rendítik az embert fölfelé, ér-
tem alatta a nagy hitet, meg-
rendítik az embert önmaga kö-
rül, mikor testvéreket keres, kul-
turált életet, amely már má-
mor, más határozottan tátrás
lenne. Érzi az ember a katasztro-
fális nagy valóságot, hogy lába a-
latt reng a föld, feje felett sötét-
ség honol és hogy az a testvér, az
az ember a régi béte humaine,
akinek fülében nem a természet
hangjai, hanem az aranynak sci-
szegő csengése a bűbáj, akit húz,
vonz, sodor valamiféle átkos, ke-

gyetlen sors, hogy taposson szivekat, taposson imádkozó ajkakat. Hiszen talán maga sem akarja, de muszáj neki, belekényszerítik ebbe az irányzatba a világ kerekei, hogy végiggázoljon mindenen. Miért? Hát azért, hogy majd évek mulva talán ismét elő ről kezdje.

Nemde, ez a tapasztalás könnyen pesszimizmusba veret bennünket; ez már igazán nagy hidegség, ez nem élet, itt már reng a szív világa, az eszméknek világa.

Hogy hacsa azután hozzávesszem még

mit vesztettem, ha elképzelem, hogy a világban a lelkek rajai jár nak, erőszakosan kitépett életek, mint ahogy Dante, – mikor lekerült az alvilágba – lát lélekrajokat végigszáguldani, akiket förgetegek űrnek, éppen úgy látom én is, képzelem én is, milyen rengeteg szenvedés, mennyi kitépett élet, veszteség. Jaj Istenem, olyan szegénynek, olyan megrendültnek érzem a lelkemet, a szeretetemet, hogy ismétlem: sötétségben világosságot, megrendülésben lelki egyensúlyt, haldoklásban, elszegényedésben, lelki öngyilkosság-

ban életet, erőt keresek.

Ezeket a lelkigyakorlatokat ebből a célból tartjuk. Szükségünk van erre, nemcsak nekem mindnyájunknak. Látom, hogy az egész világ kesereg, mindenki valamiképen lelki apatthát sugároz és ahogy előbb az arcok, a szemek, az ajkak sugároztak bizalmat, lelkesülést életet, épp úgy sugároznak arok lemondást, bizalmatlanságot, kétkedést, halált.

A Szentírásnak van egy-két jelenete amelyeket beállíthatnák világításul, irányításul. Az egyik: mikor Krisztus tanítványait szintén megszállta

az ilyen kisselkuség, mikor so-
kan elszakadtak tőle, ő azután
a legmeghittebeket kérdező: „Ha-
ti is el akartok menni?" - Hogy
nagyon sok ember lát most pesz-
szimisztikusan és hitetlen lett
hogy nagyon sok anyának, aki
elvesztette a fiát, a lelke elbo-
rult hogy nagyon sok ember
nemesak, hogy lemondott kul-
turális eszményeiről, hanem
az egész világot inkább sehop
penhaueri szemeréssel néri, az
tobbe - kevesbé Krisztus-elha-
gyás, Isten-elhagyás. Mert ne-
kunk is szól az istent megvál-
to kérdése: „Hát ti is el akar-

tok menni?" És Péter apostol azt mondja: „Uram, az élet igéi nálad vannak!" Én is ezt mondom Redves testvéreim! És ezeknek a lelkigyakorlatoknak az a céljuk, hogy megvilágítsak előttünk: az ember mindannak, dacára, ami őt környezi, leteperi a leroskadásig terheli, mégis evvel a vallomással tartozik magának hitének a többnek a szépségnek, az egazságnak: „Uram, kihez menjünk? Az élet igéi nálad vannak!"

Akarunk igéket, amelyek nemnak megtestesített igék hanem megszellemesített igék, igék,

amelyek tűz és lélek, biztonság és bizalom, igék; amelyek erő és élet. Ezeket az igéket akarjuk! Az isteni Megváltó szolgálatja nekünk ezeket az igéket, az isteni Megváltó megjárta ezeket az útakat, a mi keresztünk egészen más fényben ragyog most – azaz, hogy sötét a ragyogása – nem mint máskor, a kulturális mámor, a bizakodás idejében. Az igéket meg fogjuk találni számunkra is van még egyensúly, erő és élet. Rajta! Bízva, imádkozva, elmélkedve, önmagunkat kiegészítve, kivárakva önma-

gunkat bele akartva a legfelsőbb igazságokba, el fogjuk érni, teljesíteni fogjuk ezt a nagy programmot.

A mai meditációnak motívumául Krisztusnak szavait veszem: „Confiteor tibi Pater, Domine coeli et terrae..." (Matth. 11. 25.) Ezt nem lehet lefordítani de mégis így mondanám: Én vallok téged Atya, mennynek, földnek ura. Én megvallalak téged. Én állítlak téged Atya, mennynek, földnek ura. Én dicserlek téged jóság, mennynek, földnek ura hatalom, fölség, igazság. Én hódolok neked Atya,

jöbeny végtelenség tér, disponáló hatalom. Én evvel az én confite-
sionmal evvel a megvallásom-
mal rásegítem magamat arra,
ami életszükségletem és ami ép-
pen ezzet legmélyebb és legkin
zobb eletigényem. Én rásegítem
magamat erre mert az ember
egy nágy ujság ebben a világban
és az ember szive, az emberi ontu-
dala annak a kristályvilágnak,
amelynek mi most a forgatagát-
ni gyirattuk az amel a nap az
atom, a jegy.

Ha kell itt jobb világ annak
belőlem kell jönnie ha kell itt vi-
lágosság annak belőlem kell en-

gároznia, ha kell itt jóság, azt a szivemből kell kipréselnem mint szőlőgerezdből a mustot, ha kell itt egyensúlynak lenni, azt belőlem, önmagamból kell kivetítenem, projectálnom ha kell itt életnek, erőnek szabadságnak, teljesebb gazdagabb tartalomnak lenni, azt magamból kell adnom. Ezeket nem lehet napsugártól kérni, ezeket nem lehet virágból kölcsönözni, ezeket nem lehet es az környezetből venni, ezeket nekem kell adnom. Azért én ezt úgy alálnurva mondom: „Confiteor Patrem" én vallok Atyát Dacára a chaosnak, sötét

ségnek én vallok Atyat, állítok bele a világba; aki nem állít bele a világba, annak számára nincs. Én vallok egyensúlyt, igazságot. Nekem, mindnyájunknak ezt meg kell teremtenünk ebben a megrendult világban. Én vallok erőt is eletet jóllehet kö rülöttem más confessio van más felekezet a haldoklás felekezete a halálnak vallása a bête humaine vallása, a decadentia vallása. Csunya vallás csúnya confessio amelyben az ember onmagat tagadja. Nekem ilyen felekezet nem kell! Kell az a confessio, amelyet Krintus vall: „Patrem,

„Domine coeli et terrae." Én ezt állítom bele a világba. Én nyövesz vagyok, ezt megteremtem. Nem balvanyokat állítok, nem gondolom hogy tevedesek útjain járok; tudom, hogy a szivem mágnes, iránytű, amely engem az igaz ítra, igaz, irányba terel. „Confiteor!" Én ezt vallom!

Mit vallok mindenek előtt? Vallom Istent: „Dominum coeli et terrae" az egnek és földnek terát. Tadjátok mi az ég? Az ég az, ami nem a miénk; a miénk csak ez a földteke. Az ég a végtelenség. Képzeljetek végtelen kilométereket fölfelé: az az ég

Az ég az absolut hideg, absolut sötétség, az absolut üresség, az ég az állócsillagoknak a erédója. Az ég a megfagyott óceánból álló csillagzatnak sajátos szferája; a hold – a legujabb vélemény szerint – megfagyott óceán, a Vénus és Saturnus, Uranus és Mars mind jégbe fagyott szferák, óceánok; ott jég honol. Tudjátok, ez az ég!

A föld pedig ez a mi darabunk; amelyhez mi tapadunk; bele vagyunk ide ásva, bele vagyunk ide nőve, bele vagyunk ide gyökerezve gravitációknak erejével, sulyával.

A földnek funkcioja levegő
je, ennek a mi világunknak
csodálatos, érthetetlen, mag-
neterus parasa, ez a föld.
És az a Dominus? Jaj Istenem,
annak a sötétségnek, annak az
absolut hidegnek és annak a ked-
ves családi tűzhelynek az ura,
annak az értelmes és annak
a nem értelmes, annak a hoz-
zánk kozcefervo soz verünk-
ben lüktető és minket környe-
ző világnak ura. Az ember
nagy idegen a világban. Ott-
hon csak egy kis helyem, egyne-
hány négyszögölem van; ott-

hon, ha nagy úr vagyok, nehány négyszög holdam van, vagy ha nagyon nagy úr, király vagyok, nehány négyszög kilométerem van. Otthon? Otthon csak ne hány gondolatunk van; Gondolatvilágunk a mi kis otthonunk. Akármilyen nagy böles legyek, fejembe nem fér a világ, akármilyen művész legyek, a szépségnek kifejezést csak tapogatódzva adhatok, mint hogy ha hangolok hegedűt, a végtelen szépségből Beethoven vagy akármilyen művésznek a produkciója egy gyermek ujjának a tapogatódzása a húrok

körül. – En azt akarom, hogy átérezzem, valljam azt az Urat, aki nem fér a fejembe, aki mindennel nagyobb. Akit olyan nehezen közelíthetek meg, azért méges a legbiralmasabban kell megkörnyékeznem és kimondhatatlan meghittségben közelbevőnek, Atgámnak mindenemnek kell tekintenem. Ha horrávesnak meg hogy ezac Úr a történelemnek ura! – gondolja tok csak vegeg hogy az ember számlálhatatlan évezredekből vali és kipreljétek elazoket a nephullamoket mikyen

zsoválatos oceánok! Érzitek-e
mik vagytok ti, kis magyarok,
kis dióhéjak? Leghatalmasabb
alkotástok is olyan parányi
a históriknus méretekhez ké-
pest. Gondoljátok el, hogy 200
évvel ezelőtt milyen idege-
nek voltatok, idegen a nyelve-
tek, a szokásaitok. ti-még a
földön is idegenek vagytok. Es
az Ur mindent meghalad.

Nekem meg kell vallanom
az én hramat: az idők hrát,
a végtelenségnek hrát, meg
kell vallanom a megmér-
hetetlen tereknek hrát, a
mindenségnek hrát.-

Jaj Istenem, de kicsiny vagyok! Most elhal a kritizáló erem, vénám. Azember bírálgat, inikor a nagyság kísértésbe hozza, mikor pedig összelapul mint hatalmas lokomotív alatt, akkor nem kritizál. Fejem felett menniekel, bontakoznak végtelen messzeségeknek szferái, körülöttem egy darab kis otthon, különben mindentelé végtelen edegenség. Testvérek, én nem kritizálok, hanem megvallok egy urat egy hatalmat, aki „Dominus coeliet terrae"

égnek és földnek ura. Nekem az jól esik, hogy ezt vallom! Megtalálom magamat, ha kicseny leszek, elvesztem a fejemet, ha a nagyság mámora megszáll; megtalálom magamat, havelem született gyöngeségem jut öntudatomra, elvesztem a fejemet, az egyensúlyt, mikor valamiféle ábránd, páthosz elragad és elfelejtem, hogy cív naszál vagyok, hogy tört-vagyok, hogy lehelet vagyok, hogy termény vagyok, amely magból kel, azután szíket borsál, bimbórik, virágrik és magot hoz, hervad és elhal.

Nekem kell ez a nagy vallas,
nagyobb vallaspedigrumos,
mint a nagy hatalomnaka
megvallása. Nem az tartja az
embert, hogy erős, az tartja, hogy
bár gyenge, az erőbe kapaszko-
dik, nem az tartja az embert,
hogy a maga lábán áll szel-
verémül, az tartja, hogy kapasz-
kodik abba a hatalomba, a-
mely vezeti. A boldográgot
nekem más valaki adja. nem
én vagyok a forrása a létnek
a forrása egy mus hatalom
s az úgy tud adni, hogy néha
nem ad sőt azt is kiüti a
kezemből, amit már mar-

kolni akarnik. Nem láradás, de alázat s nem elkeseredés, de hódolat az én szilusom, az én legillőbb pórom, a nekem való helyzet.

Arra van szükségünk, hogy átjárjon minket ez a confessio; mi ne láradjunk. Láradni! Azt a mob teszi, azt az utca teszi, azok az elégedetlen természetek teszik. Maradjunk meg a szellemi világban! Mikor az ember lázad a végtelen ellen, azt mondja: nem értem, ha van Isten, hogy történhetik ez!

Hát termesztes, hogy nem
érted. Hát az Istent érted?
A te confessiód nem az értés,
hanem a nagy hitvablás, a
te confessiód nem az, hogy
a fejedbe férjen, hanem, hogy
a fejedet felvilágosítsd a
Krisztus által nekünk adott
biztató bátorító igazságokkal,
nagy hittel. Következőleg az én
első: art mondanám: lelki ma-
sageom, hogy az ember ne lá-
zadjon, hanem hódoljon, ne
kritiráljon, hanem találja fel
magát; feltalálja magát ak-
kor, ha a neki való hódolat-
ban, alázatban, türelemben

zendületlen hitben megmarad. Akkor a helyén van, akkor lelki, egyensúlyban van, akkor azok a sebek, amelyek benne sajognak, behegednek

Csodát ne kivánj, ne kivánd hogy a halál kaszája ne csak feléd de még körülötted se suhintson! És ha sujt, ha a kasza éles és a lelkedbe vág – hisz te is egy darab élet vagy – sajogsz és szenvedsz, az már csak egészen természetes. Ismétlem: a con fessio az én nagy hitvallásom, az én szuveren, fölseges erthe tetlen vágyam; en hiszek Uramban, abban a nagy Úrban, aki

azégnek és földnek, sötétség-
nek és világosságnak Ura,
aki az irracionális és racio-
nális létnek, természetnek az
Ura. Ez azén hitvallásom!
Megkönnyebül a szivem va-
lami lidérenyomástól. A li-
dérenyomás a nagy lemondás,
nagy meghasonlás, nagy diss-
harmónia. Azt nem béron
el! Ha nem volnék beleakaszt-
va az én, sarkaimba, hogy ha
a lelkemből – mint a gyenge
északi fény – nem tudna kisu
gározni a hívő lélekuek örök
lámpása: a tüte, akkorigaz,
hogy azén egész kozmosom:

napja holdja, csillagai üstökösei mind felfordulnának. De ismétlem: ha ellenkező úton járok, akkor mint hogyha enyhülnék, mint hogyha közelebb jutnék magamhoz.-

Hanem az istem Megváltó nemcsak azt mondja: „Confiteor tibi, Domine coeli et terrae" hanem azt is mondja: „Pater" en vallok Atyát Jaj de nehéz gondolat a gondviselés, az egy kemény dió Érik mindnyájan, hogy a gondviselés tán nem is kemény dió, ha nem kő, nem is egyszerű kő, hanem kvarc, az a halhatatlan

kvarc; folyton belekerülnek e-
zek a kvarcdarabok a lelkünk
malomkövei közé ahol azután
csikorog minden és a csikorgás,
a fájdalom nagy botránko-
zás. – Mondjam-e a csalódásnál,
lemondásnál, mondjam-e,
hogy nincs Isten, mert van há
boru! mondjam-e, hogy nem
lehet az Isten jó, ha imádko-
zom és az egyetlen fiamat el-
ragadja, mondjam-e hogy az
Isten valami szörny, aki vért
isrik: moloch, vagy nem tudom
miféle rettenetes formában
alakít otta ki képét az a téves
orientális vandalizmus. De

én látok egy más kimjelat-
kortatást és az árt mondja:
„Confiteor tibi Pater" nem
moloch, nem Saturnus, ha-
nem „Pater" „Confiteor, tibi
Pater". Én vallok egy Atyát.
Tudjátok miért kell vallanom
Atyát? Mert ha Atyát nem
vallok, akkor embert se val-
lok, akkor embert se vallok.
Az ember is ideál, hiszen lát-
játok, hogy az ember is ideál
különösen most, mert benne
nemcsak a vádállat van meg,
hanem az emberi ontudat is,
egy kis kör, egy kis radius em-
beri mivoltomban. Ha nem

vallok Atyát, tehát jóságot, akkor valljak gonoszságot, ha nem vallok Atyát, jót, akkor kell vallanom pokoli rosszat ha nem vallok édesanyai tejet, akkor kell vallanom kigyómérget, ha nem vallom meg a jót, akkor önmagamat tagadom. Ha nincs Isten, nincs jóság, ha nincs Isten, nincs kultúra, ha nincs Isten, akkor nincs egyáltalában semmiféle eszmény. - Nemcsak az, hogy az Oltáriszentségben jelen van Krisztus, nemcsak az, hogy Isten meghalt értünk - t.i. a mast-

dik isteni személy a megtestesülésben – hanem amint ti mondjátok: "liberté, fraternité, egalité" és sokféle nagy dolgok, amelyek végre is hordornak bennünket. – Hát nézzétek, ha a hit csillagai esnek, akkor a hit kialszik, ha eszményeink csillagai kialusznak, ha ti Istent nem hisztek, ha a jóban nem hisztek, akkor ti teljesen fölöslegesek vagytok mindnyájan, a magvatok is pusztuljon, vesszen, de rögtön és minél előbb!

Mi nem szabadulunk a jóság igájától, nekünk tehát val-

lanunk kell a jóságot, édességet, dacára a keserűségnek és ha néha úgy érezzük: jégkorszakban élünk – ezt egy historikus jégkorszaknak nevezném azért mégis csak ennek a földnek mélyeiből fakad a gyönyörű rózsa, a fehér liliom hajlékony, kedves rajzaival; ott ki van szenezve az egész szépség. Az integralt meg kell ennélni a differenciálé szet van szórva csakhogy végtelen kicsi; ebből egy végtelen sokaságot kanyarit a hívó kéz a nagy művész.

Én vallok jóságot, én vallok

Atyát! Ez a jóság engem igaz gat, ez a jóság ezt a beteg lelket a tenyerén hordozza látja, hogy kevés a remény hozzá, látja hogy ez a beteg igazán halálra vált existencia, oly gyenge, oly kevéssé tudja megtenni, önmagából projectálni felállítani azt, ami körülötte romba dőlt.

Én hiszem, hogy ez az Atya engem üdvözít, bárha véresen, rongyosan, kereszt fára szegezve, ha homlokomat tövisekkel koszorozza ha azinyenet nível leonti, hogy ha egész testemet megostorozza de azért

én vallok egy üdvözítő jóságot.
Mit csináltak volna a vértanúk?
Hisz azok véres emberek voltak,
szétnagyatott emberek voltak,
akiknek nemcsak a testük, a
lelkük is szenvedett martyri-
umot Martyrium, confessio,
megvallás. Mi a martyr?
Nagy megvalló. Mikor szent
Lőrincet az izzó rostélyra
tették, akkor ő vallotta a
jót a rosszban, vallotta a har-
matot az izzó parázsban és
vallotta a szépséget a bűzös,
rettenetes sebek között. Ez a
martyrium, hitvallás, nagy
megvallás, nagy állítás a nagy

tagasásra. Ez kell nekünk!

Nagy állításra van szükségünk a nagy tagadással szemben; nagy tagadás vesz minket körül, nagy állításra van szükségünk; romokvesznek körül minket, tornutó lelkületre van szükségünk; sötetség vesz körül minket hát én világoskodó lelek szok lámpa akarok lenni. Szent Péter emlegeti a „Lucerna lucens"-t, amely sötét nagyon sötét helyenég; ez a hitnek fénye. Erre szükségünk van is ezt kérjük az Krisztentől. A világban nagyon sötét van! Lélek,

ezt a lámpát ki ne oltsd!
Az élet nagyon keserü tenger
is, azért kérlek lélek, a bizalom-
nak mézcseppjét el ne kese-
ritsd. roppant sokat vesztettél
soha többé nincs visszoutlátás,
hiába mész ki a sirhoz soha
többé soha többé! De ebbe a
soha többebe "bele kell venned:
"soha többé ez idő szerint de
más idő szerint majd máskéut
lesz, más idő szerint lesz visszout-
látás – Jaj Uram, segitsen rá
erre a te kegyelmed! A mi el-
ső meditációnk ezt a gyönyal-
csöt érleltesse meg: in egy ilyen
martyr, vagyis állitó, bevalló,

megvalló akarok lenni. Meg akarom vallani ezt a nagy Urat, akit nem értek, a fejem be nem fér, de mégis csakaz en Uram. Meg akarom vallani ezt az Atyát, akit most a csaták és a tömegsírok ijesztő, rettenetes kezetében látok, meg akarom őt vallani, mert Krisztus engem erre tanított, a töviskoszorús fejű, a szétszaggatott testű, az átlyukasztott kezű és lábú Krisztus. Arra tanított: légy állító megvalló, légy mártyr, akkor megtalálod magadat.-

A lelkiegyakorlatokat ha

ezekbe a perspectivákba állít-
juk, megtaláljuk, amiből ki-
indultunk: világosságot a
sötétségben, egyensúlyt nagy
megrendülésben, találunk
erőt és életet ebben a haldok-
lásban és decadenciában,
ebben a nagy szellemi, kultu-
rális lerongyolódásban. Meg-
találjuk!

De ugy-e, hogyha nekünk
ezt meg kell tennünk, akkor
tegyük azonnal. Necsak hall-
gassanak engem, hanem
velem együtt gondolkozzanak,
érezzenek és ami a fődolog:
imádkozzanak. Kegyetek most-

egészen másként látják Krisztast. Jaj, milyen másként fest a kereszt egy ~~olyan~~ fekete, sötét milieuben, ebben a mai világban, mennyire akar minket emelni, eligazítani, a nagy szenvedésben velünk egyetérteni. Azért azt mondja Krisztus: „menjetek ebben az irányban, én már ezt az utat megjártam, jöjjetek a tánam."

Vizsgálják meg a lelkiismeretüket, térjenek maukba, a templomban, főleg ezen a helyen tartsák meg szigorúan a silenciumot és

még egy annt szeretnik folyton kérni, és mindenkünk pemtenceánul adok fel: ert az egész lekkigyakorlatot a-jánljak fel annak a sok embernek a lekkeért, akik eles-tek, hogy legyen nekik könyvnyebülés, ami nekünk könyvnyebülés hogy legyen nekik biztatás, ami nekünk is szent és biztató és hogy a szentetnek ez a megnyitatkozása mikor az ember dolgozik, fárad, megerőltet i magát, következőleg áldoz, hogy ez az áldozat legyen elégtetel azért a sok mindenféleért, ami azokba a tömeg-

szokba morális szemét gyanánt is belekerült.

Ez a mi lelkigyakorlatainknak a kerete, ez a nagy és szent célja és legyenek meggyőződve, a szenvedő Krisztus mindnyájunkat akar egyensúlyra és a benne való megnyugvásra segíteni.

II.

Március 29-én délelőtt.

Az ember erejét nem más tól veheti hanem azt magá-ból kell előteremtenie. Az az Isten, aki nekünk kegyelmet ad, az nem kéz, amely felülről nyúl felénk, hanem az Isten va-lami immanens végtelenség, amely bennünk farad, amely minkot melegít, felvilágosít, hevít. Következőleg, ha én igaz ember akarok lenni, ember a javából, emberi támaszaim van-nak és kellenek. Ünnen az ember végre is teremtmény, véges lény, az időből ki nem emelhető,

szociális lény, pedagógiára rászoruló, anyától levő emberi kötelességeket teljesítő szóval, avilágra van támasztva. Nem is azt akarom hogyebből kiemelkedjék, hanem azt akarom, hogy súlypontja, az erejének, a reactív tehetségének a súlypontja az erőteljesen kifejtett erényes öntudat legyen.

Nekem önmagamban kell bíznom; ha engem csak támogatnak, nehéz lesz megállnom. Hogyha az en erenyem csak lenyomat, csak funkciója a milieunek, akkor gyenge erény; nem is lehet erénynek nevezni;

de hogyha az én lelkem benső
jének a vetülete, akkor meger
demli az erény nevét.

Tehát én mindenek előtt
önmagamban akarok rendet,
egyensúlyt teremteni. Már most
ennek az egyensúlynak, ennek
a rendnek a megteremtésére
tartok lelkiggyakorlatot. Min-
dének előtt figyelmeztetem ma-
gamat, hogy nézd, te es akakkor
fogsz helyesen megállni hogyha
a végtelenségekbe vagy jól beállít-
va; vissont nem állni meg a lába-
don, hogyha a nap középpontjába
nem vagy pontosan beállítva
és nem tudod megtartani az

egyensúlyt, hogyha a fodnek nehézségével szemben matematikusan, képletesen meg nem találod a helyedet. Épp úgy rend, erő bere éves erős önhudat nem lesz benned, hogyha te mindenek előtt. Istenéddel nem csinálsz rendet Nekem jó viszonyt kell fentartanom önmagam és az Isten között. Nekem az Isten ne legyen balvány a keleti kultusznak szörnyképe, valamiféle bágy felvetetlenség ne legyen csak az én szegény nyomorult egyvelőnnek az izzadusánya hanem legyen valami, amit

nemesek magumból veszek, hanem amit kapok is, kapok a kinyilatkoztatásból kapok millió embernek a tunusá-gából, kapok egy nagy szellemi, észbeli etikai cooperatiónak eredményeképen, kapok az a-nyaszentegy háznak közve-tetésével. Hogy ha én ilyen Istent és ennek megfelelő Istenhez-való viszonyt: te-remtek magamban, akkor remélhetem hogy rend lesz bennem. Ha ez rend megvan, megtalálom többi viszony-latrimban, többi tekintetrim-ben is a szükseges illásfogla-

lásomat:

Ugy-e, a régiek faragtak magukmak Istenképeket fából, köből, öntöttek éreből, mi is faragunk. Mindenkinek megvan a maga képe, a maga Istenképe, csakhogy hát nem önti vasból, nem faragja kőből vagy fából hanem szövi logikai képletekkel, képzetekkel. A fődolog nem az, hogy bálvány, hogy kő, a fődolog az, igaz-e vagy nem: Ha nem igaz: bálvány, ha igaz: Isten.

Azt gondolom, hogy a modern világban nagyon sok bálványkép van; mint a régi

világban, hogyha az emberek nem is járnak kőistenhez, ha nem a saját lelkük fogalmához, ahogy az ki van festve, színezve, úgy alakul ki az egyéni erkölcsi viszonya ehhez a bálványhoz. – Mit lát az ember, ha szemügyre veszi ezt a modern világot? Azt látja, hogy az Istenkép túl lágy, omlós, porhanyós. Az az Isten, aki nem erő, Isten, aki nem juditia et justitia, ítélet és igazság, Isten, aki ott ül és meg tudja mosolyogni, szánni az emberek legnagyobb botlásait, akinek főelve: „Tout comprendre

c'est tout pardonner" Isten, aki nem reagál erősen, aki nem tengelye a világnak, „ein Gott der meint im Regiment sitzt". Ezzel szemben nekem arra van szükségem, hogyén erős akarjak lenni, egy gerincet luzrak önmagamba; vas tengelyt nem drótból, nem cérnaszalból, hanem erős, tel-és, helyét megálló logikát kritikát és a szellemi világban helyüket megálló fogalmakat viszonylatokat kell magamban teremtenem.

Azért mondja az Irás: „Deus verus" az kell nektek az igaz

Isten, az az Isten, aki a bünt gyülöli. A Szentírás tele van azzal, hogy Isten az ő méltatlankodásának haragját kiönti a világra. Hát hiszen az ember azt érti, hogy nem jön förgeteg a világra, amely pusztít Sodomákat és Gomorákat, hanem az a büntetés — amely oly immanens — hogy a vér vizzé vatik, a lelkek fosslának, mint hogy na papirmachéből volnának, az egész szociális rendnek az etikai tartalma silányságnak bizonyul, hogy az egész műveltség valami kultúrmáz, amely le=

pattog darabokban és szemétté lesz. Ez világítélet! Mi a világítélet? Hogy az igazságos, erős, igaz Isten megmutatja, hogy a világnak ez a koncepciója, a felfogása, a világnézete, irányzata, az életre való felfogása és az életnek egész módja önmagában rossz.

Nekem hinnem kellabban, amit az Irás annyiszor mond: „méltatlankodásának haragját kiönti az Isten". Természetes, hogy ezt az Istennem úgy teszi, mint egy felfortyanást – az Istenségben nincsenek kedélyömlengesek szenvedélyek

– hanem, hogy ezt úgy erezzük
meg mint szükséges történést,
mint etika i logikát, mint
az életnek más organizáció
ját, mint olyan szóratot, a
mely nem kivülről, hanem
belüről jön, mint olyasmit
ami mint tüz lángol, ami
nem pattog ugyan, mint a
köszén, mint az erdők fája,
hanem ez belső ellentét és
ütközés; hogy ha az ember ezt
így veszi és az Istenséget így
dolgozni látja, akkor azt mond-
ja: hiszen ez egy kemény Isten!
Nem arról van szó, hogy kemény-e
vagy lágy hanem, hogy igaz-e

vagy nem.

Micheás prófeta azt mondja: az Isten haragját elviselem alazattal". Krisztus megkerdezi a farizeusokat: ki tanított, ki vett rá titeket arra, hogy az Isten közelgő haragjától fussatok? Az apokalypsis azt mondja, hogy kiöntik az Isten haragjának edényeit egymásután a földre, jönnek azok a hatalmas lovasok: az egyik karddal, a másik merleggel, a harmadik mereggel

Nekem azt bele kell tehát vennemaz én Istenfogalmamba; Isten nem lágyság; az Isten

édesanyai kedely, édesség, szeretet is, de az Isten erő, hatalom, ítélet, békesség, rend is. Hogy ha én ezen gondolkozom, akkor értem azt is, hogy nézd ember: nem vagy olyan szabad, mint azt gondolod, elképzeled; nem vagy a magad Ura, hanem te alázatos teremtményszeb. születtél akinek számot kell adnia, aki arra való, hogy számot adjon; neked folytonosan érezned kell, hogy az eleted ki van mérve gondolataid helyes iránya ki van mérve, az eszed ki van mérve szenvedélyeid, összetöneid mertekei előtted álla-

nak. Nézd ember: Isten a töi
vénynek Istene, Isten a mér
tékek Istene, Isten a helyes-
ségnek, a végleges szentségnek,
a szép nemességnek az Istene.
De ez mind kemenység és a túl
lágy modern embert erre rá kell
nevelni. A kereszténységnek ez
a gondolata, ez a hite hol van
jobban kifejezve, mint a helyet-
tesítő áldozatban a bűnért.
Hogy Krisztus helyettünk szen-
vedett a rosszért, hogy az igaz-
ság követelt büntetést és hogy
Krisztus ezért a követelésért le-
jött a nagy, a megbolygatott
etikai egyensúlynak a visszaál

litásara.

Ezt főleg megértem manapság, mert hiszen manapság a helyettesítő áldozat napirenden van. Mindazok, akik szenvednek, értem szenvednek, mindazok, akik meghalnak értem halnak meg, az ő haláluk, az ő vérük, az ő áldozataik valamiképen ennek a megbolygatott rendnek jóvátételéért, ennek földúlt békéjének visszahozatalaért helyettesítő áldozat gyanánt szerepel. Én az egész világot ma keresztre feszítve látom, mikmar egész világ egy „mundus crucifi-

cus". Ez a keresztre feszített világ megérteti velem mély ségesen, hogy nézd: ez az Isten kisarcol, kivasal nem a rabszolgának és az emberi igazságnak a mértéke szerint, nem a nyögésnek, az elnyomásnak az indulatával, hanem egy felsőbb igazságnak a temperamentumával, kisarcolja azt, ami a bűnért jár.

Azért említettem tegnap is, hogy aki most a keresztre néz, milyen más szinben látja ezt a keresztet, hogy Krisztusnak szenvednie kellett, hogy

az ember nemes lesz a szenvedés
által hogy az egész világ hitvány
volna és képtelen a haladásra
szenvedés nélkül, hogy az ember
csak ajövő zenéjét hallja, hogy
ha arra a saturnusi arany-
korszakra vagy a szociáldemok-
ratái által megálmodott bol-
dog országra gondol. Nem hi-
szek abban." Én a szenvedés
ben hiszek, az ütközésben, az
erőben hiszek, én hiszek abban
a „Deus verus"-ban, igaz Is-
tenben.

Mit akarok ebből következtetni? Azt: ember, teremts magadban szenvedést, de ne légy

fogalmakkal, hanem kemény fogalmakkal, szállj magadba, hívd ítéletre önmagadat lelkiismereted ítélőszéke elé, nézz a szemébe és mond: mi van bennem, ami nincs rendben? Az igazságos törvénynek, az Isten törvényének szent nevében, ennek a legfelsőbb szuveremtásnak a nevében megkérdezem magamat, felelek magamnak. Akkor lesz bennem béke, nagyobb béke, ha igyarkodom egyensúlyozni a lelkemet s megtalálom az én helyemet. Nem keresem a veszedelmet, hogy lidéretűz

utan szaladgáljak hogy Istent
farigcsáljak magamnak, hanem
ennek az erkölcsi jóvátételnek
az oltárára állítom fel a
szivemben az Isten képét és
annak áldozok. Ez kell!

De a szentírás nemcsak
azt mondja, hogy az Isten igaz
ságos és hogy az az égarságos Is-
ten kemény Isten is, hogy erő-
teljes csengés, érces csengés,
hanem egyszersmind azt mond-
ja: „Deus vivus" élő Isten. Mit
akar ez a fogalom, amely elke-
rülhetetlen és nélkülözhe-
tetlen fölcg ha az ember az ő
tensö belki világát szépen-

akarja kialakítani? Az Isten
azélet Istene. Az egész nagy
emberiséget véve látom őt
a fejlődés, a kultúra minden
alakulatában. Semmi sincs
még egészen, hanem minden
„es wird sein" benne van a
mi kategoriánkban „das
Werden". Miért? Mert az Isten
így fejti ki a maga gondo-
latait, akaratát, szándékait.
Mi bizonyosan más emberek
vagyunk, mint voltak 200-
300 évvel ezelőtt az emberek.
más csak azért is, mert a leg-
több tekintetben idegenül,
eltérően gondolkozunk, de

nem is csodálom ezt, mert az élet, amely változás, újat, folytonosságot keres és teremt.

Ami a nagy világra szól, az az ember világára is szól. Minden ember egy kis világtörténelem, minden emberben forr az Isten és a chaos, minden embernek vannak elváltozásai és tisztulásai, minden embernek a vére, az ösztöne, az etikája átalakulóban van, mélyebb befolyások, fenköltebb megérzések, erősebb akarások, harmonikusabb egyensúlyok létesülnek bennünk. Ez az Isten műve. Az Isten dolgo-

zik bennem. Ő a jobbat, a nemesebbet, a szebbet akarja, ezt bizalommal kell vennem, hinnem kell, hogy az Isten hat reám, hogy dolgozik bennem. Szent Ágoston mondja: „sokféle és csodálatos módon hat az emberi lélekre". Nekem tehát viszonyba, még pedig eleven viszonyba kell jutnom az én Urammal és Istenemmel! Hogy ha idegen vagyok, hogy ha az egész viszonyom csak imádkozás és templomba járás és nem valami gyengéd, bensőséges, öntudatos közellet, akkor nem találom meg az én

élő Istenemhez az útat. Nekem az Istent nem mint, terhet Kell hordanom, – értem a törvényeit és egyéb rendeleteit – hanem mint valamit ami nekem a legbensőségesebb; át Kell hogy járjon engem:

Most valaki azt mondhatja: „nem tudok én imádkozni: kabult a fejem száraz a szivem, az egész benső lelki világom sivatag. nem tudok bensőséges érzeseket étreszteni. Hát először is testvérem, az erzes nem függ tőlünk és az érzés nem ethos ethika; a

tulajdonképeni ethika az aka-
rat az hogy én hogyan akarok -
Belekapcsolódom akaratom-
mal az én Uramba és Istenem
be, Ő nekem egy közel levő va-
lóság. Ezt nem a melegérzés
teszi. Értem, vannak kik tud-
nak sírni, könnyezni és
borzasztoan fáj a szivük hogy
ha valakijük meghal és nem
tudnak sírni saját bűnci-
ken. De azért az ethika még-
is egészen helyes mert ő ön-
magát az Istenbe Eapcsolva
látja és hogyha a fiát siratja
is, mégis az ő reflexio elve
marad: nekem végre is meg-

marad az én Uram és Istenem.

Az érzést nem szabad nagyon előtérbe állítanom. Jó ha valakinek érzelmei vannak, de mikor én közelletet, kapcsolatot sürgetek, akkor mindenek előtt ezt a kapcsolatot és közellétet értem és a tiszta szivet, mert az embernek ethikai kapcsolata a tiszta öntudat. Öntudatosan semmi rosszat nem tenni, akarni. Öntudatosan lehetnek rossz gondolataim, de arokba bele nem egyezem, mert a gondolat olyan, mint a szem recehártyáján a kép:

látom magamat, de az nem én vagyok, az az én természetem reakciója a benyomásra. Éppen úgy vagyok az érzéssel. Lehetnek sok mindenféle gondolataim és érzéseim, ezek a környezetnek a benyomásai, ezekre úgy reflektálok, hogy az nem én vagyok.

„Deus vivus", van neked élő Istened! Élő viszonyban vagy te a te Uraddal és Isteneddel? Mindenki ezt kérdezze most itt magától. Van-e szerető, ragaszkodó, hűséges viszonyom az én Uram-

hoz és Istenemhez? Mi a felelet? A felelet a telküsme retnek biztos felelete a tudat, hogy igen vagy nem. Hogy állok az én Urammal és Istenemmel? Miféle kapcsolódas van köztem és közte, értem, hogy az én életem mennyibus istení élet? Legyen istení életem, kell hogy legyen. Mindnyájan, akik itt ülünk kell, hogy evvel a legnagyobb igénynyel, evvel a legszükségesebb kövtelmennyel járjunk. Az Isten éljen bennünk, mert akinek van élő Iste-

ne, az az Istenét önmagában hordozza. Es aki önmagában hordozza Istenét, annak isteni élete van; az isteni korrekt élet a hitből való élet, a kötelessegszerü élet.

Van még bennünk egy nagy chaos, a problemáknak a régiója: a nagy kereskedelmi, gazdasági, etnologiai meg nem tudom mifele modern problemáknak a régiója. Itt az Istenség még nem tört fel, itt még nincs április itt még az életnedvek lenn vannak, a gyökerek meg nem sorjadzanak, a

bimból még nem pattog nak, de azért ismétlem: legyen „Deus vivus“ annak van élő Istene, annak az élete istení.

Ne ijedjünk meg ettől a nagy feladattól. Némelyik tán azt gondolja hogy az istení élet valami remeté nek vagy szent apácának az élete, valami borzasztó flagellansnak az élete. Az istení élet a jézusig átlát szó, tiszta, nemes öntudat nak az élete, az Istennek bennünk lelkünkben való tükrözése; az istení élet a

tíz paranesolatnak, az anyaszentegyház öt paranesolatának a reflexiója a mi öntudatunkban. Istenjárás az isteni élet. Isten jár bennem, mint járt a hullámokon; bennem is mélységek vannak és az Isten jár rajtuk és az Isten lelke járt a mélység fölött, mint a Szentírás mondja a Generisben.

Ez fölvilagosított, nemes modern kereszténység. Aki ezt akarja, az akár Kantnak vagy akárki nevelési elvének megfelel, sőt azokat túlszárnyalja a motivumok nemességével. Nekem ebből a me-

leg, élő Istentől kell folyton erőket merítenem, az én imám töltekezés az én imám ántudatra éberdése. az én isteni feladatairunak és ismétlem. az Isten olyan közel van hozzám, mint a nemesebb ember. Mi az isteni? A nemesebb ember. Mi a lelkemnek az isteni? A nép, nemes lelkiismeretesség. Mi a tűzben az isteni? Az az energia, amely az égésben fejlődik. És mi bennem az isteni? A nemesebb ember érvényesülése.

Ezek a gondolatok kellenek nekünk ezekkel a gondola-

tokkal lekürdünk sok mindenféle neherséget a vallásosságtan is. Az etika ne legyen valami, amire az ember külön rásránya magát, hogy most istenileg él, azután pedig nem fog istenileg élni hanem az egész éleknek egy stilusa legyen, a szép nemes krisztusi (életnek) vonásnak a stilusa húzódik végig rajta én pedig engedek a márvány plasztícitásával, hogy ezeket a vonalakat olyan fölségesen magambu vegyem s a legkisebb hiba se legyen ebben a rajzban.

„Deus verus," az igazi, erős

Isten, az élő Isten, az életnek az Istene, a mi benső, szép, nemes emberségünk átszüröe, egiszen fenékig tisztán, átlátszón s a mi öntudatunkta oltva, ez legyen a mi isteni életünknek a tartalma. – Adott nekünk az Úristen sok jót, azt mind megháláljuk, adott sok keresztet, azokat szépen elviseljük. Az igazi alázat az, ha az ember azt mondja: Uram, amit rámborsátusz azt elviselem, amit tőlem követelsz, azt megteszem; a helyemen megállok, a te akaratodat teljesítem; ezzel megütöm az igazságos, az élő Isten mértéket, amelyet ő az ő te

remtményeiből, következőleg belőlem is ki akar váltani.

Ezen a temperamentumon át nézze meg mindenki magát, ezzel a fénnyel világítson bele a lelkébe. Mi van már bennünk ebből? Mennyi van belőle? Sokszor tartottunk már lelkigyakorlatot: tisztultak-e a mi nézeteink, a mi etlikánk és erkölcsi tartalmunk növekedett-e. Az erkölcsi tiszta, nemes emberségi nivója emelkedett-e? Minden esetre sok kifogást találunk és a „confiteor tibi pater"-re a felelet ez lesz: confiteor, mea culpa!

Oly sok hibát követünk el magunk körül és magunkon! Azember a legnagyobb kontár önmagával szemben. Sokat tévedek másokkal szemben, főleg ha nevelő, ha pap vagyok, hanem a legtöbb hibát mégis önmagammal szemben köve tem el, mert nem ismerem meg, nemismerem föl ön magamat, mert a vallés, az ethika csak rideg fogalmak maradnak rám nézve és mint az olomsúlyok ugy maradnak meg bennem, de nem olvadnak meg; megfagyott göröngyökké, de nem omló hantokká lesznek. Ez az én bajom! De me-

gint lendítek magamon egyet és megint az Istenemberhez az én Uramhoz, Jézusomhoz akarok közeledni. Kérlek, adj nekem tartalmat, az majd kielégít engem!

Akkor megtörténik, amit mostanában egy német újságban olvastam, hogy egy kisgazdanak a fia azt írta haza a harctérről: „Niels, Dragoner mit Leib und Seele." Én is azt mondom: „Ottokar Pröhinska, Christ mit Leib und Seele!" Isteni életet élni ezen programm szerint mit Leib und Seele. Kötelességünket teljesíteni kifogás nélkül és bízni

hogyha van bennem egy ilyen vágyódó psziche, akkor az Ur-isten kegyelme és világossága napnál melegebben átjárja, ráképesíti arra, hogy ezt a programmot életre váltsa, mert hozzátesszem Aristoteles egy felséges mondását: „azok értik, akik teszik", akik nem teszik, nem értik. A legtöbb dolog olyan, hogy csak az tudja, aki megteszi, aki nem teszi, az egyáltalában nem érti. Mi is, hogyha gyakorlatilag iparkodunk, akkor leszünk praktikusan, gyakorlatilag istem, krisztusi emberek.

III.

Marcius 29-én, este.

Az az igaz – „verus – és az az élő" – „vivus". Isten van velem Meg vagyok erről győződve! Hinek e nagy hitvallásban! Megtisztelem magamat arral, hogy életem tartalmát igénylem, megtisztelem magamat arral, hogy csillagos eget es virágos földet akarok, nem megteremteni magam köré, hanem kiváltani o lelkemből és mikor ezt mondom nem vagyok költő a szó közönséges értelmében, nem vagyok idealista, obban az értelem

ben ahogy a platonizmusban jük, hanem keresztény ember hívő ember vagyok.

A hit világossága más meglátásokat nyit, mint amelyek kel bír a közönséges ember aki pl. tisztán a természet körébe és határaiba áll bele. A hit természet feletti erő amely minket valami más stadium ba más miliőbe helyez, állít varázsol bele. A Szentírás szavu: „ascensiones possuit" fokozatokat ad, lépcsőket épít neked hegyek felett mutat útat. Kedves és hívő testvér lélek: gyerünk, gyerünk! He

mondjunk le, nem szabad! A lemondás bím önmagunk ellen; a kétség sötétség, amellyel az ember önmagát temeti, önmagát foldeli el. Hogyha tehát ez annak az igaz és elő Istennek a programm ja, ha én hinek ebben a vocátióban hivatásban, kérdezem: hogyan feleljek meg ennek a hivatásnak, hogyan teremtsek magamban vezitast, igazi értékeket, valóságokat, amelyek nekem valók, amelyek világfölényes győzelmes erővé válnak. – Hogyan?

Szent Ignác exercicium-os könyve azt mondja: ha az ember belekapcsolta magát Istenbe, a többit maga körül úgy nézze, mint eszközt arra, hogy a több lelket kialakítsa és kiemelje önmagából. Mint ahogy a földet körülvezi a levegő burka és ebben éb az állat- és növényvilág, éppen úgy, mondhatnám, van ennek az egész világnak egy kulturális burka és ebben ethikai, kulturális és művészi erői, éppen

úgy van ennek az egész világnak egy éteri finom burka, abban élek én él a hívő lélek, teremt az Istenbe kapcsolódott lélek és amely ennek a világnak egy sajátos temperamentumot, fölséges értéket tud adni hivatva van reá.

Tehát ismétlem: mindnyájunknak ez a problemája. Hogyan teremtem meg én ezt a kapcsolatot, miben keresem azt a több igazságot, valóságot, amit anyag fölé, levegő fölé, kultúra fölé én, a hívő ember állíthatok, vakarsolhatok? Mi legyen az? Az nem lehet más, mint az elmének tisztasága a lelkiismeret

ótlátszósága, mint a tünte-
len önindut. Nekem arra kell
iparkodnom, hogy életutamon
szeplőtlenül menjek végig,
nem mint rom, mint deca-
dens teremtés, támolyogva
ebben a fölséges szép, titok-
zatos misztikus világban.
Nekem feladatom, hogy az ethi-
kai utmutatást, ütemet
önmagamban szép költe-
ménnyé varázsoljam. Ezt
megteszem az Isten paran-
csolatainak megtartásával.
Az Isten parancsolatainak
megtartása bennem mint
lelki tisztaság, tiszta lelki-
ismert jelentkezik. Úgy kell
szeretnem az Istent, hogy tőle

semmi árou, bármi történjék el ne szakadjak, meg kell a helyemet keresnem Istenben, az Ő törvényei keretében, osztönemet, vágyaimat, igényeimet beleállítom, hogy bármi történjék, e részben hajótörött vagy célveszlett, meghasonlott ember ne legyek.

Ugy-e, ez nem decadentia, ez ruganyosság ez valami expensiv, szép erő amely az embert ellentállóvá teszi. Első sorban erre van szükségünk. Látunk sok bénult embert látjuk hogy a szellemi világ miazmákkal, bacillusokkal inficiált; látjuk,

hogy könyveink, hogy a könyveink lapjai kívülről tiszták, nimsen rajtuk az ujjnak nyoma, de piszok van tartalmuktan, szellemi métely. Az ember agy-e piszkos könyvet természetes iszonyodással vesz a kezébe; kölcsönkönyvtárak könyvei már szinte élvezhetetlenek előttünk éppen fonyadtságuk, kopottságuk folytán. A szellemi tartalom csupa piszok lehet és mégis elegans lehet, a szellemi tartalom csupa métely és mégis sikkes lehet, – ilyen társadalom nem a krisztusi fölséges, igénytelen tisztaságnak alapjain áll, az határozottan meg

van mételyezve. Reakciót kell kifejtenem önmagamban és azt mondanom: én a bűnt semmiféle alakban sem veszem be. Ahogy nem akarom, hogy az ételem piszkos legyen, hogy a vérem inficiált legyen, úgy annál kevésbbé akarom, hogy a szellemi világom tiszta, étheri átlátszósága véres, ködös, füstös, kormos, piszkos legyen. Szerelmes vagyok az én tisztaságomba, féltékeny vagyok az én szeplőtelenségemre. Az Isten ilyen lelkeret akar!

Tiszta embert, elite, választott embert, delicát, kiválasztott embert! Ha erre gondo-

lok eszembe jutnak az egyház-
történelem fölséges példái
Szent Perpétua, mikor a gyerme-
ket, még szopos gyermeket el
akarták tőle vinni, ha hitét
meg nem tagadja, azt mondta:
„hát akkor a gyermeket vigyék,
de a hitet nem hagyom" és
vértanú lett Karthágóban. –
Mikor Morus Tamásnak azt
mondtak ha a Katholikus egy-
háztól el nem szakad és nem
lesz VIII. Henrik programmja
szerint anglikán, akkor elveszti
a kancellárságot, dacára neje-
rimunkodásának, dacára a csa-
ládi nehéz sorsának, azt mondta:
„mindegy, a hitet el nem hagyom
sinnagámat be nem fokozom.

Ha a hohérlenti a fejemet az di-
csőség ha magamat fejezem le,
az galázat." Az önlefejezést
az ember mélységes decaden-
cia révén érheti el. Ezt nem
teszem!

Kedves testvéreim, mikor
most annyi a métely a tár-
sadalomban, ugy-e szükséges
hogy az ember felkavarja e-
zeket a tiszta, nemes energi-
ákat, az embernek most sok-
kal inkább öntudatosnak kell
lennie. Az Isten okvetlenül
ezt várja tőlünk. Megálltuk-e
a helyünket. Adjunk számot
magunknak, mint szerettünk
jobban mint a lelkünket, mint
a lelkiismeretünket, mit alkol-

miért árultunk? Csókért, Jú-
d. sesókért, letagadasért, ki
tudja mifele nyomorult vi-
szont szolgálatért, tán emberi
tekintetekért. Tán kényelem-
ből nem tartottuk meg az
Isten saramsolatait? Sőpörjünk,
ha már a szemét felgyálmlott
a szívben; ide a seprűvel, ki ve-
le, ki vele! Ha gyenge volt az em-
ber önmagával szemben, sö-
pörjön erőteljesen, söpörjön
az Isten kegyelmének energi-
ájával. Az Isten kísegít erre
minket, akarja ezt tőlünk!
De ez annak a „veritas"-nak,
annak a lelki tartalomnak
csak az egyik neme.

Nem vagyok megelégedve az-
zal, hogy ha csak tisztá, szeplő-

telen ember vagyok, nem vagyok megelégedve a negativummal, hogy az ne györrön, ne uralkodjék fölöttem. Sokkal nagyobb igényeim vannak, ezekre rászorít a szentírás, buzdít az Úr Jézus példája valja a lelkünneret szava. Mi kell belém, ha akarok „veritást igazságot.“ Szolid erény kell, megvízható, fényjelzett, igazán próbás embernek kell lennem. Nekem nem szabad az ötleteknek játéklabdájává lennem, nem szabad önzőnem kiszámíthatatlan áldozatává lennem, nekem kell valami alap, ami mint pilóta belevan ütve a pozvinnyba. A test az Irás

szavu szerint gyenge, de ebben a gyenge testben is lehet szép fölséges világot teremteni Elisen Vellner pozvúnyokon lagunákon áll, de a Karsztnak fenyői vannak a pozvúnyokba verve és azok a vörös fenyők ott megkövesedtek s állnak szilárdan, mozdulatlanúl.

Kedves testvéreim, az isteni Megváltó azt akarja tőlem most, ebben az ólmos, nyálkás, szétfolyó ebben a jellemtelen, ebben a mindent eladni kész világban hogy bélek lagyak, aki hív és megbízható. Következőleg akarok embereket, akik hívek ájtatos ságaikban, akik megbízhatok

kötelességeik teljesítésében, akik-
nek stílusuk, hogy nemesak a
halálos bűnt kerülik, hanem
semminek ami rossz, bemene-
telt nem adnak. A sírúk fölé
van íva, mint a mindkatele-
pekre: „idegeneknek tilos a be-
menet!" Az mind idegen, ami
nem nemes, mind idegen, ami
lemondás; avval nem tartok,
az idegen világ. Körtkezőleg
legyenek hölgyek, akik a szent
misére vasár- és ünnepnap
eljárnak, akik a lelkiismeret-
vizsgalatot este megtartjak
akarok embereket, hölgyeket,
nőket, akik magukat ez alól
nem emancipaljak. Nem dis-
rutalok az anyaszentegyház

kipróbult, ősi törvényeivel és szokásaival. Akarok hölgyeket, akik imádkozzák a tíz paranesolatot, az anyaszentegyház öt paranesolatát, akik át vannak hatva e fölséges eszmi-nyekkel, tiszta ethikával, akarok lelkeket, akik ebben a nagy pozványban mint vörösfenyők állnak, hogy az Isten pilotái, az Isten dönyai legyenek és azután tovább az Isten országa emelkedjék fel rajtuk. Ezt akarjuk! Ez a „veritas", a másik, ami ezvel szemben áll a „vanitas". Az egyik a tartalom, a másik az üresség, az egyik a látszat

a másik a valóság, az egyik a laposság, a másik a fölséges emelkedés. Én tudom azt, hogy az Isten az ilyen lelkeket egyre jobban húzza felfelé, mert úgy-e lehetetlen, hogy a mi szívünktől kivesszen attrakciója, vonzása a fölségesnek. Ha valaki még olyan keserű tapasztalatokon-esett is át, ha valaki még olyan biztos öntudattal hordozza is a fejét, mégis kitör belőle: „Istenem, én gyarló ember vagyok, sokra nem viszem. Ahogy tégedet vonz a föld éppen úgy vonz az eszmény

ahogy bele vagy állítva a mapba éppen úgy bele vagy állítva az ideálok fényes atmosferájába és ott nem bírsz ki emelkedni a világnak, a földnek vonzási köréből, – hova esnél, hogy ha innen kiesnél, – éppen úgy nem emelkedhetsz ki az Isten vonzási köréből sem

Nem is akarok ezekből kiemelkedni! Hála Istennek hogy vannak az embernek ilyen vonzásai, hogy az eri hram vonz engem, hogy a húrok fel vannak húrva, hogy bennem a lélek nem valami tompaság hanem igazán rezonál, vesz-

hangot kelt a szívben, hogy tü-
kör vagyok, amely tükrözi a
napot. Tudom, ezért szívből há-
lát adok neked! Tudom, hogy
több ember lehetek, hogy bu-
rum vannak még értékek,
amelyeket ki lehet fejlesz-
teni, tudom, hogy a lélek mind
den lehet: a lélek szent is le-
het és pas lehet, a lélek ki
gyó lehet és angyal lehet, a
lélek sár lehet és megtes-
tesült szépség lehet. Az a-
mina csodálatos szellemi ér-
ték, csodálatos plasztikája
van a lélaknek!

Tudom magamról, hogy én
valaki vagyok, következés

örülök neki; ezen szívből ör-
vendeni tudok és hálát adok
az Úristennek. Tudom, hogy or-
gunuma lehetek az Istennek,
hogy nekem nem valami her-
vadt, törékeny fának kell
lennem, hanem rugányos,
omladékony, alkalmazkodó
tehetségekkel felszerelt, min-
denre ráképesített teremt-
ménynek és lélecknek. Én ezt
tudom!

Ha az Isten úgy kezébe vesz
engem is nem akarja, hogy pro-
köli legyek, hanem remekmű-
vet cizelláló finom véső, –
ezért szívből hálát adok a ha

nem akarja, hogy seprü legyek, amellyel szemetet sepernek; hanem esset, amelylyel a vásznat, uj világgal, géniusszal lehet bevonni, én ezért hálát adok. Tudom, az Isten azt akarja tőlem, hogy ezt csaljam elő magamból. Igaz, hogy valamint a fotografiának sok fürdő kell, hogy az ember azt a szép képet előhívja, a lélaknek is sok mindenféle fürdő kell, hogy az ember a szebbet, a jobbat előhívja. Ebben hinni kell és erről lemondani nem szabad!

Még egy fokot mondok: nem elég, hogy az ember a halálos bűnt kerülje, az sem elég hogy az ember szolid erényt teremtsen magában ez végre is egy öntudatosjet lemnek mindig az igénye is egy nemes életnek a programmja. Úgy-e, az anyaszent-egyház ramutat még egy harmadik fokra, valamire, ami radikálisabb, ami okvetlenül elkalauzol valamiféle áldozatosabb életre, fölszentett, hivatásos életre es ezt úgy fogom fel, hogy az evangeliumi tanácsoknak

az élete

Meg erről sohasem beszéltem a lelkigy akorlatokon, de ezt mindig vallom, hogy van. Ahogy a kelyhet, az áldozati kelyhet felszenzelek és az oltár ra teszik éppen úgy lesznek min den időben és vannak lelkek, akiknek az az igenyük, hogy fölszen lelt lelkek legyenek vannak, akiknek az az igenyük hogy áldozatot hozzanak hogy az Irás szava szerint: „tiszta, szent, Istennek tetsző áldozattá legyenek". Ezek a lelkek az evangéliumi tanácsokat fogadják meg a zárdák ban, ezek a lelkek felszentsik magukat nem, hogy a családot gyűlöljék, ellenkezőleg a csa-

ládot segítsék; nem hogy a gyermeket megvetnék, ellenkezőleg a legehagyatottabb gyermekeket fogadják fel.

Ha nézem a mai világot, ha úgy elgondolom hány tanitónő van, akinek megvan az oklevele és a ráképesítése, de nincs állása, hogy ha elgondolom az académikus pályákra indulók bizonytalanságát, azt óhajtanám, azt szeretném mondani annak a sok leánynak, aki most férjhez nem mehet: lépj te is ilyen radikális útra, légy te is odaadó szeretettel az Úristen iránt. Hiszen a hivatás mindenfelé jár, de a nagy infekció is. Ne öljük

ki a mi leányunk lelkéből ezeket a finomabb nemesebb, tisztább és radikálisabb attrakciókat. – Hány leánynak van most kivatása, hogy férjhez mehessen, hány családi összeköttetés maradt el, hány vész el csirájában, hány leány van kiszoútva mindenféle nehéz életpályára, ahol 80 koronát szerez, mikor 80 koronáért alig kap egy pár cipőt és mégis elegansan kell ruházkodina! Nem kell-e ilyenkor látbavetni: nem adnám-e rá a lelkemet arra, hogy az Istennek szenteljem fel az én életemet? Lelkiszakorlatokon ez szükséges és az egész világban okvetlenül időszerű gondolat.

Hiszen annyi mindenféle zárda van, kongregáció, van nak szabadabb szociális messzióit teljesítő intézmények. Az ember azt mondja: Uram, én szeretlek téged Uram, én ráadom a lelkemet, hogy neked éljek, Uram, akarlak téged bírni, és hozzád a legnagyobb bizalommal is odaadással viseltetni.

Kedves testvéreim, három foka az életnek, három perspectívája ez volt a képen mindnyájunknak, – Istenem, adj nekem tartalmat, add, hogy ne legyek unott, kopott elnyűtt lélek, ne legyek csak a hajótó rott keserűségével ó litatott,

könnyekkel átáztatott, egy
fölbomlott élet emlékeivel
megmergezett emlékezet és
öntudat. Én jobbra születtem,
én nagyra vagyok hivatva!
Milyen nagyságra? Saját lel-
kem kiemelésére, kimüvelése-
re. Alljunk felérre a piedesz-
tálra, ne legyen közöttünk sen-
ki született szellemi béna ethi-
kai inaszakadt. Programmunk-
ba ezt nem vesszük bele, hanem
ellenkezőleg belevesszük, hogy
Uram, én a szebbnek, jobbnak
ahogy elhittem, úgy testet va-
lóságot akarok adni. Erre bír-
talsz te, én Uram és Istenem,
mert az Irás mondja: „Aki az
Istent szereti az vele egy." Ibét

hogyha én igazán szeretem az Istent, a halálos bűn kerülésében; a szolid erényben való kitartásban minden áron kimutatom. Ha az Úristen azt akarja tőlem, hogy én szeressem őt áldozatos életben, az odaadó élet radikaliz musával, minden áron, ha ezt akarja, megteszem szeretetből, szeretetből magam iránt is és úgy akarok élni, hogy ezt a szeretetet sokan, minél többen megérezzék rajtam, tűzhely akarok lenni: melegíteni akarok; édesség akarok lenni: kiédesíteni ezt a keserű világot; szociális érzékkel ellátott ember akarok lenni, szóval:

embera javából, ember Krisztus stílusa szerint, ember az Isten Egyetmének stílusában, erejében, áldásaiban.–

IV.

Március 30án, délelőtt.

A nagy halálnak és pusztulásnak évében jobban szól a szívünkhöz a szentírásnak a figyelmeztetése: „Emlékezzél meg a te végső dolgaidról és nem fogsz vétkezni soha!" Kérdezem, melyek az én végső dolgaim? Hát sok embernek a végső dolga az ő öregsége. Nem mindenkinek! Mindenkinek pedig az ő halála, az ő ítélete, az ő mennyországa vagy pokla. Ezek a végső dolgok. –

„Emlékezzél meg a te vég-

sö dolgaidról és nem fogsz
vétkezni soha.[1] Ezek a végső
dolgok nem sötétségek, vagy
ha azok, hát világító sötétsé-
gek, ezek a végső dolgok nagy
igazságok, amelyek téged e-
melnek, megsegítenek, eli-
gazítanak. Ezek a végső dolgok
sok tekintetben nagy vigaszok,
vigaszok amelyekből merítesz
erőt amelyek átsegítenek téged
és mikor már csüggednél és
elmerülne a lelked, érzed, hogy
a vágy az örök élet vágya, a
tisztulásnak vágya és egy teljes
életnek s vágya tölt ki téged
Tedig mi kell nekünk inkább,
mint éppen ez![2]
Hát először is s rokra gondo-

lok, akiknek meg nem adva, hogy az ő végső dolguk az ő öregségük. Mikor az ember kezd magányosan lenni, mikor nagyon sokan elmentek már mellőle, mikor érzi, hogy valami idegen utonján, megy végig. Ha az ilyen ember visszatekintve a multba, látja, hogy el nem kopott s a lelke el nem borult, hogy a szivében a régi ideális nemes érzés él, ha látja, hogy a hosszú életből valamiféle harmóniát tudott elősalni s maga számára biztosítani, akkor egy boldog öreg ember. – Ezt az ember csak akkor érhetiel, ha az Úr Jérusnak aszavát megfogadja, hogy „dol-

gozzatok, míg napvilág van, mert eljön az öregeste is eljön az éjszaka is akkor senki sem dolgozhatik többé."

„Dolgozzatok, míg napvilág van." Mi a napvilág? A napvilág a hitetek s az életet sugalmazó s erősítő friss, erőteljes vágy a krisztusi hasonlóság után. Az Úristen adott sok mindenféle jót – igaz, hogy sok rosszat is adott tehetségeket adott, melyeket nekünk kell értékesítenünk, kegyelmeket adott s biztatásokat. Ezt ezeket fel kell használnunk, mert „dolgozzatok, míg napvilág van," mert rémséges dolog, ha az ember belejön abba az

öregestébe és visszatekintvén a hosszú életnapra, azt látja, hogy az élete üres, ereje elfogyott és nincs neki belőle vigasza, ellenkezőleg egy nagy önváddal áll szemben, mely kísértés is mely azt suttogja minek éltél! Van-e keserűség, amely ehhez foghato? A szentirás a halált keserűnek mondja. Az öntudat egy elveszett, egy elpossékolt, egy üres élet felett gondolom felér a halálnak a nemlétnek a keserűségevel, mert a lét annyiban az erőben, amennyiben én azt kudolgórom, én annyiban vagyok, amennyiben önmagamat megteremtem. Nem értem ez

alatt a fizikumomat, melyet szuleimtől kaptam, hanem a tehetségeim öntudatos felhasználását, melyeket szintén ajándékba ugyan, de felelősségémre kaptam Istentől; értem a tartalmat, amit egyéniségnek nevezünk amit jellemnek, amit belső voltomnak, személyiségnek mondanak. Ahogy van figurám külsőleg, úgy kell karakteremnek lenni vagyis belső figurámnak, lelki idomításomnak, szellemi arculatomnak. Ez a belső az én feladatom az én munkám. Hogy én püspök vagyok vagy plebános, hogy valaki elő kelő vagy alacsony hogy vala-

zinek sikerei vannak vagy
nincsenek, hogy valaki a világ
ugy nevezett elismerésében rés-
zesül vagy nem, az édeskevesen
nyom annak az örök mérleg-
nek annak az aranymérleg-
nek, az isteni élettartal-
mak mérlegének a serpenyő-
jében, hanem, hogy én mit
tettem bele öntudatból, ér-
zésből és akaratból, az nyom.

Hát már csak nem aka-
rok könnyünek, selejtesnek
nem akarok világ szemétjének
találtatni. Ugy-e ez egy önma-
gamra nézve nagy erkölcsi
törvény, azt mondanám, hogy
egy velem született bensületbeli
kötelesség.

Már most ha körülnézek, hát vannak itt körtünk öregek, vannak fiatalabbak, vannak egészen fiatalok. Akik öregek, visszanéznek és azt mondják: én már estéből nézek vissza a még szürkülésben szétfolyó, vagy tán elborult élet-utakra s tájakra; nézek vissza azokra az utakra, amelyeken sok év előtt jártam. Mit találok életem mezőin? Tövist vagy virágot? Mit találok életem utaim? Biztató vagy pedig megnégyenítő emlékeket, önállítást vagy pedig öntagadást, haladást vagy pedig az idő haladása mellett egy lelki, egy erköl-

csi elmaradást és azzal csipso egy erkölcsi minust mancot. De bármit találjunk, mind nyájunknak az lesz az érzelme, amit a zsoltaros mond: „Uram kérlek teged arra ne emlékezzél meg az én fiatalságom – és ez vonatkozik az egész életre – bűnciről, értelmetlenségeiről és tévedeseiről." Kérlek, ne emlékezzél!

Az ember nagy alázattal áll bele a világba és hogy ha látja, hogy sok minden nem sikerült neki és ha valaki úgy találja, hogy meg nem beszélték hogy a világ nem igazságos – ez ugyan a legnagyobb

igazság hogy a világ nem igazságos – akkor azt mondju: Úram, megalázom magamat, Uram ez jó nekem, amit rám küldtél keresztbit, szenvedésből, sikertelenségből. én ezt mind elfogadom, mért bizony ránot gáltam sok sok tekintetben. Lássák, ez az igazi alázat: a valosag, az igazság. Az igazi alazat, ha szívből mondom: Uram, én egy szegény ember gyarlo ember vagyok, kürdöttem, dolgoztam, kosszonkat fontam magamnak képzeletben, iparkodtam és sokat elértem de sokat is hibáztam tevedtem sok mindenfele kifogást enne-

lek elsősorban önmagam ellen, de megnyugszom és a helyemen kitartok, elfogadom, amit kinból, életkeserűségből kellett megtapasztalnom, megesókolom a kezedet, kérlek, légy irgalmas és kegyelmes hozzám.

De akik még nem öregek és különösen akik még fiatalok, nagyobb temperamentummal gondoljanak arra, s tegyenek róla, hogy ez az öreg-elegikus hangulat

vulamikor ne szállja meg lelkünket, tegyenek róla, hogy friss, bátor, kitartó, tiszta, nemes, erkölcsös és kötelességtudó életet éljenek. Nagy

kegyelem, hogy még vannidejük, hogy a napvilág, az evangélium napvilágu meg süt nekik, hogy mérseik még ki nem aludtak, hogy forrásaik még ki nem apadtak, hogy energiájuk még nem tört meg, hála mindezért Istennek! s az legyen elhatározásuk: én dolgozni akarok hiven és szerényen!

A fiatal embernek a fiatal leánynak vagy asszonynak épen annyi a panasza; mint az öregnek, de nincs neki annyi alázata, mert még az élet iskoláját meg nem járta. Azt kegyetek legjobban tudják, hogy a bölcseség elsőrangú egye-

teme az élet iskolája és nagy
aki az élet iskoláját meg nem
járta, az lehet bibliotekákban
nagyon otthon, lehet hires tudos,
de a tulajdonképeni tudományt
szenvedésekben, vágyaknak s
csalódásoknak megtapasztalását nem tirja és az élet
nátyainak meg nem volt fetkalálója és kimrője. De aki az
életet megkóstolta, aki az élet iskoláját megjárta, az nagyon jól tudja, hogy a bölcsesé
get ott merik és az okulást
ott szerzik és mukar okulásnak
első paragrafusa: dolgozzál,
ne siránkozzál, tűry, viseld el
a kisszerűt, vegezd el a dol-

godat, megsegit az Isten. És
ezt az egyet tartsd szemeiv
előtt: elég a napnak a baja,
elég a mának a baja, a holnap-
pal, – ami illeti az erkölcsi fel-
adatokat, – ne törödjél; elő meg
a mai napot tűrj ma imád-
kozzál ma légy jellemes ma
vegezd el reggeltől estig a kö-
telességéidet ma. Ha ezt meg-
teszed, nagyot tettél. A holnap
nincs még ma, a holnap hol-
nap lesz, a holnap csak akkor
ér valamit, ha ma lesz belőle;
a tied a ma, nem a holnap
a te feladatod ugyben. Fogd meg,
dolgozzál, légy kitartó, az Is-
ten megsegit teged!

Nézzék, én azokból a végső dolgokból ezt az első következtetést vonom le: én az én életemet átalakírani akarom, én ember akarok lenni a javából, az Istru gondolatai szerint akarok élni, amennyire tőlem tellik, egy bele akarok állni az élet jármába az élet szakába, az élet ásjuba, ahogy azt az Isten tőlem megkoveteli. Csak egyből akarok óvakodni: ürességtől, blazértságtól, hiúságtól, harugságtól, nem igurságtól, külső mártól, látszattól, csalástól és egy végleges nagy szalódástól.

Átmegyek a mások végső dologra, amely nélunk manapság olyan közönséges valami, mint amilyen közönséges a fekete ruha, a gyászfátyol, mint amilyen közönséges hogy az ember postát kap és minden postával jönnek azok a fekete keretű jelentések, gyászjelentések és azokból a gyászjelentésekből egy nagy emlékezés egy nagy emlékeztetés szólal meg és ez az emlékeztetés ez: gondolj rám aki már nem vagyok, de kerlek gondolj magadrais, aki szintén nem leszesz és gondolj arra, ha nem leszesz, hogy örökké légy. Ez ugy-e voltaképen

ellentmondásnak látszik, de hát ez egy ellentmondás mint sok az életben amitte kell győznünk.

Ugy-e kedves testvéreim, a halál öntudatát csakis egy lény hordozza, az állatok nem hordozzák, az állatok meghalnak, de nem tudnak róla. Egy öntudat van, amely át van itatva a halálnak, a végességnek a tudatával, akár mirtuskoszoryban és mennyasszonyi ruhában, akár szent Istvánt koronázási palástjában és koronájában indul ki oltárhoz vagy valamiféle más dinőséges menethez, egy lény van és ez

az ember. Egy sajátságos dolog
amiből az embernek okvetlenül
a halhatatlanságra kell követ-
keztetnie, az örök élemek mint
egy logikai és meg inkább psze-
chologiai szükségességére kell
következtetnie. Mert minek
nekem tudnom a halálról mi
nek belem öntudat hogy ha az
az öntudat csupa keserüség, csu
pa tagadás, mikor ez az öntu
dat a végleges nemlét?! Pedig
hát ez a tudat egy-e megvan?!
Istenem, hogy menügére va
meg, látjak s minéljobban
kaszál az a „mors imperator
s látjuk, hogyan vesznek, hogyan
pusztulnak, akiknek még sok

éven át tellene élniök, annál inkább megélénkül bennünk: mindenjáj an egy mélységes, szimpatikus fájdalomba, egy szimpatikus mélységes gyászba vagyunk beleállítva.

De mikor a halálra gondolok, én a petite Thérèsel, avval a geniális francia kármelitanővel tartok; aki azt mondja: „Én a halált nem nézem fantomnak, valamiféle rémképnek, nekem a halál nem egy zörgő csontváz, nem tart a kezében kaszát. Nekem a halál a léleknek a testtol való elválása, kü lönválása, semmi egyéb. Ne-

kem a halál egy folyamat és én ezt a folyamatot nem-csak, hogy nem akarom feltartani, hanem ezen én magam evezem." Nekem tehát a halál egy elválás, de nem vég! S epp ezért le kell győznöm ezt a véget, vagyis inkább a végnek látszatát, hinnem kell, hogy a halál csak látszatos, hinnem kell, hogy az emberi öntudat nem azért van a halál tudatával átjárva, hogy ez a halál tudata legyen a végső szó, hanem azért, hogy az valamiféle inger legyen, hogy legyőzzem általa a tagadást.

Ugy-e, az egész emberi

elet élyen, velem szemben álló tagadások és nehézségek lekürdésébe van beleállítva. Mi kürdünk a fával, míg butor lesz belőle, pad vagy szószék, kürdünk a sziklával, míg templom és pantheon vagy édes családi otthon lesz belőle. mi kürdünk a lennel és kenderrel, míg vászon, ruha, fehérnemű lesz belőle, mi kürdünk a vadlovakkal, a vadludakkal, vadkacsékkal míg nekünk szolgáló domestikált lények lesznek belőlük, mi kürdünk az egész emberiséggel, míg szociális, erkölcsös, kultúremberiség lesz belőle; mi

folyton kürdünk a jogtalan-
sággal, hogy több jogot teremt-
sünk, mi kürdünk az igno-
ranciával, hogy a tudásnak
lámpását gyújtsuk meg, kür-
dünk a szolgalelkűséggel és
alamonysággal, hogy a több jól
hívjuk elő. Csoda-e ha meg
kell kürdenünk a legnagyobb
tagadás látszatával, a halál
tudatával?

S mit mond erre a szent-
írás? „Novissime destructio
inimica mors" (I. Cor. 15, 26.)
Le kell kürdenem az ellenséges
halált! Hogy győzöm le a halált?
A halált nem lehet legyőzni.
Térrel, esszel, szívvel, erővel, a

halált le kell györni hittel. A halált az ember legyőzi hittel. Pál apostol már hír deti a győzelmet: „Hol van halál a te győzelmed, hol van halál a te fulánkod?" (I. Cor. 15, 55) „A halál fulánkja a bűn." „A bűnnek letörője és legyőzője az erény" következőleg én legyőzöm a halált az én hűséges, pozitív, nagy hitem által, a természetfeletti kegyelembe való öltözködés és az abban való megmaradás által. A „mors imperator" csatatereken gyűrol végig, a „mors imperator" patája alatt, véres harcmezőkön milliók pusztul-

nak el, ezt a nagy ellenséget legyőzi az én hitem, amely azt mondja: és dacára ennek van egy ország s abban sok ház a lelkek számára, van a mennyei Atyának nagy háza és abban a házban sok lakás és az Isten nemaholtak, hanem az élők Istene. Ez másképp nem is lehet, Istennek országa nem lehet krípta, nem a csontvárak, koponyák sírgödre. Képzeljük el, hogy a világnak vége lesz, következőleg az egész világ csupa sír lesz; a sír körül minden élet kihal, minden életszikra elalszik. A nagy sötétségben kóválygog

majd a földteke a szétomlott a szétporlott testek hamufelhőjében. Képzeljenek egy Istent, akinek ebben kedve van! Jaj, de szomorú király, aki a holtak királya jaj de szomorú trón, amelyet koponyákból állítanak össze jaj de szomorú korona, amelyet megtört szemeknek, haldokló szemeknek végső sugaraiból fonnak, jaj de szomorú királyi palást, amelyet sötétségből szőnek. Azt mondja az Irás: „Isten nem lehet a holtak Istene, hanem az élők Istene." Ha van Isten, akkor nekünk is örökké kell

élnünk. Aki az Istenben hisz, annak a saját halhatatlanságában kell hinnie. Ez a kettő egy húron pendül. „Az Isten egy olyan király, akinek mindenek élnek" aki meghalt, még az is él neki. A hittel győzöm le a halál tudatát, melyet magambun hordok és nem ijedek meg töle. – Szeretném, ha kegyetek erről mélységesen meggyőződnének.

Ez igazság kimélyítésére megint csak azt mondom: képzeljenek egy világot földet, amely tele van gyökerekkel, de a gyökerek sohe ki nem

sarjadzanak; Képzeljenek finkeket, amelyek tele vannak tojással, de a tojások soha ki nem kelnek, képzeljenek embereket, akik tele vannak a halhatatlanság kikezdéseivel, tele vannak az életnek vágyával; gyökerek ezek, amelyek dugadni bimbók, amelyek pattogni akarnak, tojások, amelyek pattanni akarnak és e folyamatnak soha soha folytatása ne legyen?! Mire való egy ilyen természet? Ez egy ellentmondás.

„Az Isten nem a holtak Istene, az Isten az élők Istene." Azért nekem azt kell

mondanom: Uram, én egy-
szer átmegyek azon a fekete
kapun és elmegyek tehozzád,
elmegyek oda, ahova Krisztus
ment és mondotta: „elme-
gyek helyet készíteni nektek"
Hiszem, hogy az élet folyam,
amely az örökkévalóság part-
talan tengerébe szakad Isten-
be. Itt a folyam sós s nem a
tenger; legsósabb vidéke pedig
az, melyet úgy hív az Irás:
„amara mors" a keserü ha-
lál. De én a folyamnak sós
vizét kiédesíteni nem aka-
rom. Nem kesergek az ellen,
hogy vannak sírok, van halál,
ez mind természetes, de az

egy képtelen állítás, hogy azzal vége van mindennek, annyira képtelen, hogy éppelhatatlanszöleg avval a halál tudatát magában hordozó életet bevégezni nem lehet.

Oly sok halottunk van most! Kedves testvéreim, nagyon ajánlom az imáikba a mi kedves elesettünket. Lássék, mialatt dolgoznak, azolatt mondjanak el lélekben egy-egy röpimát az örök udvösségükért, az ő végleges megpehenésükért. Ha az ember megy a villamoson, elmegy a templom előtt, mondjon el egy rövid imát

vagy ha reggel harangszót hall, minden harangszó egy csodálatos muzsika, amelyben rezonál egy más világnak a sóhaja, vágya, mely bennem is akar kivéltani zenét, harmóniát és fölcy egyet: örök nyugalmat adj nekik és az örök világosság fényeskedjék nekik. Én nem tudok átnyulni abba a másik világba hanem Krisztus kezé átér oda; én a szent misében imádkozom és felajánlom azt az én kedves haloltaimért. Én nem tudok hidakat építeni a halál örvényei fölé, de volt valaki, aki ezt a hidat kis-

pitette és ő átviszi az én vágyaimat és kívánságaimat.
Én azt is elgondolom, hogy ha lehet telegrafálni a levegőben sodrony nélkül akár Kielből New-Jorkba én is telegrafálok az én lelkem vágyainak a hullámain és ecmélem és kérem, hogy azok átérjenek egy másik világba. – Úgy, ahogy mi a levegőben élünk, a lelkek Istenben élnek. az Istenség nülienje a túlvilági életnek, napsugaras telített gazdagsága, éréje, engere, erőteljes szüri földje és ősi forrása.
Hát mekem kapcsolatom van az én Urammal, Istenem-

mel az isteni Megváltó érde-
meiből. Én úgy ráborulok ar-
ra a másik túlvilágra az én
lelkem egy olyan kérülék, a-
mellyel oda áttelegrafálok
kitem, Istennel való kap-
esolatom vezetékein; maga
az Isten fogja fel imáimat,
vágyaimat s javára fordítja
annak, akiért én aggódom,
akiért én imádkozom. – Mert
hiáta, az ember élete nem
tiszta, mindegyikünkön van
mocsok, folt, mindegyikünk
re esik árnyék, – tudom ma-
gamról. Azért, ha a mi ha-
lottainkra gondolunk, azt ag-
godalom nélkül nem tesz-

szük, mert ha Krisztus meg is halt értünk, akar közremüködést tőlünk, de ez a közremüködés a kegyelemmel sok kifogás alá esik, gyarlóságunk s ösztönösségünk folytán.

A halálnak ez a gondolata, amely átjárja lelkünket egy uj világnak és életnek élevenebb hitével villanyozza fel akaratunkat, hogy a jövendőre való tekintettel itt a földön is erényesen éljünk, az Isten szerint akarata, az erény ritmusa, lejtése, dallama szerint. – Ne hagyjuk magunkat lenyomni, ne legyünk olyan megeresztett

húrok, amelyekből zenét ki-
váltani nem lehet. Ne le-
gyünk olyan existenciák,
melyek csak passivek, hanem
akikben az a birtatás él
hogy ha sokat veszíthetünk
is s talán veszítettünk is már,
meg végtelen sokat birunk.
Még nagyon sok a tenni és
igazítani való magamon,
még nem birom önmagamat;
de ha belevilágítok a halál
homályából az örök életnek
gyönyörűségébe, másrészt meg
a halál fölségéből az én éle-
tem törpeségébe s bűnösségé-
be, fölburdulok s sokkal ki-
tartóbb s fegyelmezettebb

akarok lenni éppen azért, mert meghalok s az Isten nagy ítélete felé megyek! A halálon s ítéleten túl ott várna rám az örök élet, melyet elvesztenem nem szabad, rá akarok szolgálni a Krisztus vérével szerzett tömentelen kegyelemre s azokat bennem életté s érdemmé váltani!

Így megszabadulok majd attól a második haláltól, amikor nem a lélek válik el a testtől, hanem mikor lélek válik el Lélektől, mikor a szeretet kiatszik s a lélek elválik az örök Lélektől, az

Istentől. Ez az örök halál.
Az ideiglenes halál, az a
„separatio animae et cor-
poris" melyet az ember, ha
fájdalmak árán is elvisel,
de ne szakadjon meg soha
soha az a kapocs, amely nem-
ket az örök, végtelen élethez für;
azokat a kapcsokat nem aka-
rom meglazítani, azokat a csapo-
kat nem akarom megeresz-
teni, hanem erőben, fenesség-
ben, teljességben megtartani. –
Ugy-e, az a legkeservesebb a világ-
ban, ha jóbarátok, ha harasfe-
lek, akik szerették egymást,
elválnak, ha lélekválik el lé-
lektől meg életében pl. ha

szeretete kialudt vagy csaló-
dott abban, akiben eszményt
látott. De a legkeserveseb,
ha a léleknek, amely örök bol-
dogságra van szánva el kell
szakadnia az örök élet titok-
zatos, misztikus végtelenségé-
től, hogyha egy ettenetes, gyá-
szos, ügyafogyott magányban
úgy önmagára marad, hogy-
ha se testvére, se barátja, de
még Istene sincs s csak a
maga boldogtalan öntudatát
kényszerül hordozni. – Képzel-
jenek el valamiféle állapotot,
olyan természetellenes állapo-
tot, ha az ember a földön jár-
na, de nem volna talaj a lá-

bai alatt, ha levegőt szívna, de csak a tüdeje járna és levegőt nem tapna. Képzeljenekegy világot, amelyhez az ember tapadni, ragadni akarna és mégis folyton csak a levegőben, a semmiségben imbolyog! Ez a kárhozat, az örök kárhozat, az örök halál kárhozata.

„Az örök haláltól ments meg Uram minket!" Az ideiglenes haláltól nem kérem, hogy ments meg, mert azon át kell mennem, de az örök separatiótól ments meg. – Én önmagamnak nem vagyok elég, a szerettemnek

biztatás, a szivemnek meleg érzés szeretet kell, a karakterembe tartalmak állessek. Mit csináljak, ha ezek mind kicsnek és marad egy tátongó, üres öntudatom, amely a lélek pokla? Ebben a másik halálban nincs könny, nincs szimpatlúa, nincs gyász, nincsen emlékezés, nincs megnyugvás csak egy végleges, folytonos és örök elszakadás. Ez az a rettenetes, amitől nekünk mindnyájunknak őrizkednünk, óvakodnunk kell.

Ismétlem: az élet iskoláját járjuk, tanuljuk meg

benne az élet legkomolyabb igazságát, a jó halál módját; az élet útjain és lejtőin járunk s megtapasztaljuk, jöllehet sok szeretetet élvezünk, de ez végleg ki nem elégíthet minket, nekünk az örök életet adó szeretet is kell; sok mindenfélét teremtünk, alkotunk, de tudjuk, hogy ez mind az elmulásnak van végre is szánva s mi az elmúlhatlan felé igazodunk. Mindent a szép és jó halál céljaiba állítunk bele, az oknak rendeljük alá; mindent annak az örök egyesülésnek

szolgálatába hajtunk, a-
mely minket egyesít a
végtelen erővel és szépség-
gel, az igazsággal, a fénnyel,
a szentséggel, a szeretettel, a
boldogsággal, a megtestesült
örök harmónával, amelyet
úgy nevezünk, de édeskeveset
mondanak vele, hogy Isten.
Szivunknek ez a legmély-
ségesebb vágya. Ezt tetté
váltani éppen a mi lel-
kigyakorlatainak célja. Ezért
iráttam rá az emlékképek-
re is: „Ki szakít el minket
Krisztus szeretetétől?" Ne
szakítson el attól az élet i-
gazságtalansága, küzdelmek

nehérsége, sem fegyver, sem éhség, sem világháború, sem halál, semmiféle halál Krisztus szeretmétől." Ez érzésnek tüzét átviszem a lelkembe. Akkor viszem át, ha tiszta szívű, természetfeletti Egyelemben élő lélek leszek. Evvel a tüzzel világítok magamnak, evvel eltalálok centrumomba, az örök boldogságba, az Isten szívébe.-

V.

Március 30-án, este.

Ezt a mai pénteket a keresztény nép a fájdalmas anya péntekének hívja vagy pedig másképpen: fájdalmas péntek. Hogy ez a péntek mennyire szimbolizálja az egész mostani világnak és ebben a világban mindnyájunknak az állapotát, azt feleslegesnek tartom magyarázni; hiszen amint mondtam az egész világ a szó szoros értelmében keresztre feszített világ. Amint Pál apostol mondja önmagáról, hogy ő Krisztussal keresztre van

feszítve, ugyanezt mondhatom én magamról véve az én szimpatiámat, ugyanezt mondhatnák kegyelek mindnyájan akik ezeket a szomorú, borzasztó kürdelmeket végigélik; mondhatnák a nagyvilágra hogyan egy keresztre feszített világ.

De nemcsak ezt a nagyvilágot, hanem az egyes embereket véve, hányan vagyunk sok mindenféle tekintetben keresztre feszítve. Hány fájdalmas anya van, hány fájdalmas feleség, szomorú családi életben, hány fájdalmas nő, leány, mindenféle gondok, aggodalmak, keserves munka, kürdel-

mek közepette. Hogyha azután hozzávesszem ezt az egész mitient, ezt az egész világot, amelyben reánk ragad, reánk száll a szimpatia, az egy üttszenvedés révén mások baja és keresztje, látjuk, hogy ez igazán egy verrózsás világ, amelybenszontok fehérlenek, keresztek sötétlenek, amelyben az tér Jézus Kalváriájának, Golgotájának az útja ugyanszák Ci van taposva mélységes mély útban.

Nemde, ilyenkor a szivünknek ugyanszák nagy igénye, hogy ebbi a szenvedésbe vala mifele értelmet, a kürdésbe

valamiféle igaz tartalmat
és kincset varázsoljunk, hogy
ne szenvedjünk rabszolgalé-
lekkel úgy, mint akik apathi-
ában mennek végig a vila-
gon. Ne legyünk csak szenvedő
alakok, – szenvedő, illetve má-
sok nyomorúságát, mások
alávalóságát megsóhajtó és
felpanasztó, nyögő existenciák,
hanem szellemet, lelket reakciót,
szóval: Krisztust életet vará-
zsoljunk a mi keresztjeinkbe.
Ez a mi fájdalmas pénte-
künk! Ezt a nagy feladatot
tűzzük elénk; a mi nagy igé-
nyünk, hogy a szivünk össze
ne szegorodjer, a lelkünk el

ne lapuljon, hogy a szívünk ér-
zelmei ki ne apadjanak, ha-
nem, hogy ezt valahonnan,
– honnan máshonnan mint
magától a szenvedő Krisztustól
kölcsönözzünk. És azután azok-
nak a motivumoknak az el-
gondolásával, amelyeket a
szent kereszténység nyújt ne-
künk, emelkedjünk fel önma-
gunk fölé, legyünk nagyobbak
önmagunknál legyünk nagyob-
bak szomorúságunknál és szen-
vedésünknél.

Kedves testvéreim szebb,
nemesebb és tisztelettre méltóbb
feladatot masszeszt pedig – is-
métlem – a keresztre feszített

világnak alkalmasabb problemát nem fejtegethetünk. Azért ajánljuk magunkat az Isten kegyelmébe és szenvedéseinket magunkra véve, önmagunkat mintegy átgyúrva, lépjünk rá arra az útra, hogy győrzünk, emelkedjünk fölfelé és mesterei, művészei legyünk e nagy feladatnak.

Mit kell nekem tennem, hogy én azt a szomorú, keserves, küzdelmes életet elbírjam és pedig úgy, ahogy azt az Isten akarja? Édes kedves testvéreim, kell a szivetekbe mélységes érzés, de nemcsak érzés amely panaszkodik, fonnyad, vagy és ros-

kadozik, hanem az az érzés, hogy te keresztet viselsz. Ne csak az az érzés, hogy teherhordó vagy, hanem, hogy Krisztussal együtt akarsz szenvedni. Szerencsétlen háras vagy? A te keresztedet a Krisztus keresztjével kell egy bekötnöd. Szerencsétlen anya vagy, elvesztettél sokat, vagy van fiad, akiben nincs örömöd? Neked ezt a keresztet a Krisztus szenvedésével, a Krisztus sóhajaival kell összekapcsolnod. Gondjaid vannak, úgy érzed, mintha belülről töviskoszorú fonódnék nem a homlokodra, de a lelkedre? Neked ezt a koszorút nem az átok koszorújának, nem csak

a sors és szíly szomorú jutalékának kell venned, hanem ezt a koszorút úgy kell tekintened, mint Krisztus koszorúját.

Honnan vegyem ezt az érzést, amely kásegítsen engem arra, hogy a szívemet úgy megnyissam, Krisztus szenvedése, keresztje, tövis koszorúja valahogyan belenyúljon a lelkembe, tudja ezeket a húrokat megpendíteni, tudja ezeket a melységes érzéseket fakasztani? – Testvéreim, ez az érzés a compasszió a Krisztus iránt való compasszió. Higyjék el azt hogy az embert leginkább segíti a keresztelviselésében az a nagy gondolat

hogy az Kristen nekem keresztet adott, nemazért, hogy kisebb legyek és leroskadjak, hanem azért, hogy én a keresztenbár és fölmagasztosulva a keresztén, úgy legyek és úgy érezzek, mint ahogy Krisztus tett és érezett. Szimpatia Tell az isteni Megváltóval!

A boldogságos Szüz Máriát veszem példaképemül. A boldogságos Szüz Mária volt közülünk az első keresztviselő, Krisztushoz legközelebb állt. A boldogságos Szüz Mária a mi sorainknak, a keresztviselők sorának élén áll. Szüz Mária csakis ugytudta elviselni

az ő nagy keresztjét és nagy fájdalmát, hogy a maga keresztjét a Krisztus keresztjével – azt mondanám – finyesítette, az ő szenvedését a Krisztus szenvedésével összekapcsolta és azt mondta: szenvedsz Te, – szenvedek én; keserű a Te lelked, – keserű az én lelkem; fekete bútánat és gond gyötör téged, – engem is; a stílus ugyanaz. Tál apostol buzdít: „azt éreszétek, amit Krisztus érezett" ha azt érzitek, akkor györelmes keresztbordorók lesztek. Buzdít minket már az ószövetségben a próféta is: „oh, ti mindnyéjan

kik általmentek, – azt mondanam az életnek keserveinfigyeljetek és nézzetek fel hogy van-e fájdalom, mint az én fájdalmam" és ha nincs olyan fájdalom, mint az én fájdalmam, hát akkor vigasztalódjatok meg és rajtam erősödjetek meg és rajtam, belőlem vegyetek magatoknak erőt; nézzetek én azért szenvedek, hogy a ti szenvedéstekben nektek példát, motivumot, erőt kölcsönözzek.

Én is átmegyek az életnek útjain én is keresztthordozó vagyok, nekem is nehéz az élet; mit csináljak.? Én folyt

ton Krisztust nézem! Minél inkább érezünk vele együtt és egyet, annál inkább tudjuk elviselni a mi keresztünket; minél inkább hatolunk, merülünk bele Krisztus szenvedésébe, minél jobban értjük meg azt, amit az Irás mond: „nemde, szenvednie kellett Krisztusnak és úgy általmennie az ő dicsőségébe" innak inkább leszünk ura a helyzetnek, annál jobban fogjuk elviselni azt, ami reánk nehezedik.

A boldogságos Szűz Mária érzéseit úgy képzelem, mint olvadt viaszt, amelyben a Krisztus öt szent sebének nyoma

megvan; a boldogságos Szűz lelkében Krisztus minden szenvedése le van nyomva, mint gramofonban és a szent Szűz lelkében folyton zeng az emlékek fájdalmas zenéje. A szenvedések révén az ember lelke mindig lágyabb, érzékenyebb, a benyomások, illetések, benyúlások fölfogadására alkalmasabb lesz. Ezt az olvadt, ezt a lágy viaszlelket ne a világnak állítsuk oda, hogy az nyomja rá az ő kegyetlenségének a stigmáit, hanem Krisztus stigmáit akarom a lelkembe belevenni. Ez úgy akarok állani az életben, mint a boldog-

ságos Szűz Mária állt a kereszt alatt. Van ott két keresztre feszített: egyik Krisztus, ő a fára van feszítve, de van ott még egy más keresztre feszített lélek és az a boldogságos Szűz. Én is krisztusi keresztre vagyok feszítve azzal, hogy úgy akarok szenvedni, ahogy Krisztus szenvedett. Pál apostol azt mondja magáról: Élek én, de már nem én, hanem Krisztus él én bennem!"

Úgy-e, ez a legnagyobb szeretetnek, életkörösségnek finom, azt mondanám lelki kifejezése: „élek én, de már nem én. Éppen

úgy, ha nagy sötétség borul re-
ánk, mindenféle gondok, ag-
godalmak gyötörnek, akkor
azt mondjuk: „szenvedek és
de már nem én hanem Krisz-
tus szenved bennem."!

A szentek mutatják nekem
az utat: testvérem, akarsz ki-
tartóan szenvedni? Akkor Kris-
tushoz kell közelebb állnod. Lá-
tod, ha Krisztussal együtt szenvedsz,
ha Krisztus szenvedése egy részé-
nek tekintod a saját szenvedé
sedet, ez végtelen áldásnak a
forrása. Ha ebbe beleállsz, meg-
látod, sokkal könnyebb lesz a
lelked.

Azért engedjék meg, hogy

mindenkinek ajánljam a szentírás esodálatos útmutatása szerint: kedves testvérem, akár milyen bajod, kínod, szomorúságod legyen, akármi az, ami aggaszt akár körülötted, akár benned, hogy ha te önmagadnak is keresztje vagy – hiszen annyi ember van, aki önmagának a keresztje – hogy ha akarod megállni a helyedet, hogy ha akarsz igazán művésze lenni, a te romlásnak induló életednek, akkor csakerre igazkodjál: „én Krisztussal együtt akarom ezt a keresztet vinni." Nem akarom azt mondani: ezt a buta végzet adta, ezt az

a kegyetlen, komisz ember hózta reám, ezt a világ fejlődése adta – jóllehet ez igaz, mert hiszen az ő közvetítésével veszem – de bennem ez elváltozik, bennem a fájdalom Krisztusi fájdalom lesz, rajtam az elgyötört fej egy Krisztusi fej lesz, mint ahogy assisii szent Ferenc testén megjelentek a stigmak, kiverődtek kezein, lábain és oldalán. Ez páthosza a hitnek, nagy kilengése a hitnek, csodálatos metamorfózis, mikor az ember Krisztus alakját, ennek a szenvedő, fölséges, elkénzott és mégis szellemtől sugárzó Krisztusnak formá

ját magára ölti.

Végre is nekünk mindnyájunknak kell valami útmutatás, biztatás. Hol találjuk ezt meg?

Ne csak abban kemeljek, hogy a kereszt majd elmúlik, hogy a világosság majd felderíti a sötétséget, hogy a keserűséget kiédesíti majd egy jobbjövő – hát hiszen kívánom és végre ez meg is történhetik, hogy az élet változtával az ember sok mindenféle kereszttől megszabadul – hanem ne számítsunk csak erre, különösen, ha lenyom minket a kereszt. hiszen sokszor vagyunk elkínzott

vértanúi a szenvedésnek áldozatai mindenféle kunszt, gondnak, a ggodalomnak szemrehányásnak félelemnek, mondjuk ilyenkor: én keresztet viszek, nem terhet, én egy kereszthordozó vagyok és ha g stigmák nem is jelentek meg kezemen lábamon és oldalamon, de Krisztusom, a Te aggodalmad, gondod a Te egész pszichológiád bennem él; én úgy viszem a keresztemet, mint Te viszed.

Mindazok, akiknek fekete, elkúszott a lelkük, akiknek szanokuk sirosi és akiknek a szemük könnybe lábad ha úgy önszaguk ra és a kilátásaikra, lekárpi-

tozott jövendőjükre gondolnak, eparkodjanak arra, hogy szenvedésük ne legyen csak gyötrődés, csak kínlódás, emésztődés, hanem, hogy ez az erő teljes reakció legyen benne: Uram Jezus, Te nyújtod a keresztet, én viszem!" Ez a fájdalmas édesanyának a szelleme, ennek a fájdalmas pénteknek, a nagy szimpathikus szeretetnek, a szimpathia révén a keresztrefeszítésnek a szelleme. Ez az a nagy, eszenényi stílus, amelyet – ismétlem – Pál apostol fejez ki: „Krisztussal én keresztre vagyok feszítve!"

Ha valaki azt mondhatja, hogy ő Krisztussal van keresztre feszítve, annak ez már nagy vigasztalás; ha valaki azt mondhatja, hogy vele van, az már nem áll egyedül, már nem okozza a sorsot, az már nem tesz szemrehányást másoknak, bár jóllehet tudja, hogy van joga hozzá, de a fődolgot és a fősúlyát az ő feladatainak abban keresi, hogyan helyezkedjék bele egy felsőbb egyensulyba, valami felsőbb harmóniába.

Ismétlem: ez a harmónia a Krisztussal való szimpathia együttszenvedés, együttérzés.

Szent Pál apostol is más helyen mondja: „úgy éreznetek, ahogy Krisztus érezett." Az embernek ezt meg kell találnia és hogyha ezt többször megpróbálja, megtapasztalja önmagán, hogy mennyire igaz methodus, eligazodás ez; sokkal gazdagabb, áldásosabb, mint akármilyen más mód pl. hogy az ember csak felejteni akar, hogy csak mulatozással akar magán segíteni. Azt is tegye, de ez nem a helyes módja a keresztyénségnek. Hogy a keresztet jól vigyük, Krisztus nyomaiban járjunk az átszegzett

Krisztussal együtt szenvedjünk, ez a legfelségesebb methodus.

Olvastam Ringseisnak az egyik iratában, hogy Bozenben meglátogatta Mária Moerlt, aki igazán szent életű leány volt, stigmatizálva lett és az ő extazisaiban vért izzadott, szenvedett, átszenvedte Krisztus szenvedését mikor ő ott állt a leánynak ágya mellett; benyit egy gárda és hozegy mezei nyulat s nagy meglepetésében elereszti a nyulacskát; de az nem szalad az ajtó felé, hanem egyenesen föl az ágyra és a stigmatizáltnak ruhája mögé bújik. – Ez azt mikor

olyan szenvedő ember vagyok, engem is vonz valami titokzatos, édes megérzés, holtalálom meg az én nyugalmamat: a nagy stigmatizáltnak az árnyékában az ő oldalán, az ő oldalának sebében, az ő szentséges szivében. Nekünk ezekre az érzésekre van szükségünk!

De ez csak az egyik dolog. Ha szenvedésem urává kell lennem, nemcsak arra kell gondolnom, hogy vusztussal együtt szenvedek hanem arra kell vyarkodnom, hogy azokat a motivumokat kiérezzem, melyekre am a szenvedést, mint szük-

séges eszközt, mint a megpró-
báltatásnak szükséges módját
bocsátották. Mit akár az Isten,
mikor reám ezt a szenvedést
méri?

Először is minden szenvedő
ember, ha Krisztussal együtt
szenved, sokkal mélyebb, tisz-
tultabb, tartalmasabb, mint
az, akit szenvedés nem ér. A
mély emberségnek az iskolája
a szenvedés iskoléja. Arra kell
gondolnom: az én lelkemis
kimélyül, a szivem kitisztul
öntudatom finomabb, gaz-
dagabb lesz, hogyha a szenve-
désen átmegyek Krisztust u-

tanosva öt követve.

„Verdirb es nicht – es ist ein tiefer Segen
In allem Leid, das dir der ihre gesandt.
Aus Dornen leuchten Rosen dir entgegen,
Nimm du es stark und still aus Gottes Hand."

Én a szenvedést úgy akarom venni, mint töviskoszorút, de abból a töviskoszorúból a szenvedésnek virágai ragyognak. Tudom, ha megállok a helyemen, önmagamban egy szebb, nemesebb, tisztultabb emberségre teszek szert. Azután azt kell gondolnom: akármi jön rám, akár szeremsétlen hárasság – ez a legsúlyosabb próba – mindent, ami ér, úgy veszem, mint amit az Isten küld: Ezt nem

úgy Kell vennem, hogy Isten akarja a rossz hárasságot, vagy a bunyó férjet és a hűtlenséget de a keresztet mint az Isten kezéből, úgy Kell vennem. Nem mondta-e Krisztus az olajfák hegyén: „a kelyhet, melyet az én Atyám adott, ne igyam e meg?!" Fájt neki Júdás csókja, a farizeusok útálata, azsidó nép gyűlölete, Pilátus alávalósága, gyengesége, a töveskoszorú, a keresztrefeszítés az eleven sebeken való függés – ez mind csupa sötétség, úgy hogy végre is ő panaszkodik: én Istenem, miért hagytál elengem?" De mindert mégis

úgy Eell vennem ez kehely, melyet nekem az én Atyám nyújt. Nekem ez kell! Minden szenvedés kehely, melyet az Isten ad nekem; ő szüri bele a keserüséget, meglehet keserüséget, amely olyan, mint valami keserü tea, de vértisztító, erkölcstisztító. Und darum:

„Verdirb es nicht – durch Leichtsinn und Vergessen,
Gott schickt den Schmerz, dass er dein Herz zerbricht
Des Leidens Tiefe sollst du voll ermessen,
Drum wende dich nicht ab, verdirb es nicht!"

Ne szentségtelenítsük meg a kehelyt arral, hogy azt az ördög küldi nekem. Ez nem az evangélium! Az evangélium

gondolata: erta kelyhet az Isten küldi nekem. „Verdirb es nicht!"

„Des Leidens Tiefe sollst du voll ermessen,
Drum wende dich nicht ab – verdirb es nicht!"

Azember alkalmas arra, hogy elrontsa a szenvedésének érdemeit hanyagsággal, felületességgel, világias szellemmel. Mi hiszünk abban, hogy egy szebb szellemet tudunk belevinni nemes szenvedéssel a világba, azért: verdirb es nicht!" Krisztus megmutatta nekünk a művészetet, amellyel keresztedet kell viselned. Mutasd meg, hogy te is művész vagy, ihletett, avatott művésze

ennek a situationak. Mondd magadnak: ezt a keserü kelyhet nekem az Isten küldi. Mit csináljak vele? Természetesen, logikusan, eszszerüen, okosan. Nem azt mondom, hogy az ember minden keresztalá odaálljon és nyögjön, de vannak változhatatlan dolgok, situatiok, melyeket nem lehet megszüntetni, van kehely, amellyel nem tehet mást, mint elfogadni, – végre is Isten kere az, amely azt nekem nyujtja.

Jaj Istenem, hiszem ludom, értem azt milyen óriási igénnyel állok most

Kegyetek elé, de hiszen én éppen
olyan gyarló ember vagyok,
mint Kegyetek is van szemem,
amely könnybe lábad és szi
vem, amely meg tud ha-
sadni, mégis csak azt mon-
dom: mikor szenvedek, nem
szitkozódva, nem káromkodva,
zúgolódva szenvedek, hanem
szenvedek Krisztussal, vele imád-
kozva, a szivemet megalázva,
„a kelyhet, melyet az én Atyám
adott, ne igyam-e meg" azt
el kell fogadnom és hogyha a
lelkem belseje el is keseredik
de azért tudom, hogy annak
a keserű és eppnek az alján ott
van az igazi erkölcsi érték és

érdem és ez megérdemli, hogy az ember szenvedjen és sokat adjon érte;

Továbbá, mikor szenvedés jön rám valamiféle alakban, iparkodjam arra, hogy azt érezzem: az Isten van velem, nem hagyott el engem; ha a fiamat el is vette, az Isten azért nem hagyott el engem; van sok mindenféle buzdítás, indítás sokféle módja annak hogy az ember-ismétlem ura legyen a helyzetnek. Tehát

„Verdirb es nicht durch Zweifel und Verzagen
Durch Traurigkeit, die keine Hoffnung kennt
Du hast den Herrn und alles Kannst du tragen
Wenn seine Liebe dir im Herzen brennt."

Mindent el tudsz viselni, ha az Isten szeretete benned van; hidd el, hogy az Isten megsegít, hogy elviseled azt is, ami rendkívül nehéz. Látjátok, Pál apostol mondja: „nemén hanem az Isten Egyelme bennem." a pogány azt mondja: én magam bírom; a keresztény gondolat: én győzöm de nemén magam, hanem az Isten bennem. Úgy-e a jelennek is vannak vértanúi, de a vértanúságnak fölséges, világtörténelmi bemutatkozása a szentek élete. Úgy lettek vértanúk, hogy magukban nem bírtak, hanem abban, hogy bennük van az Isten és vele meg-

állnak mindent elszenvednek mindent és győzelmet aratnak mindenek felett. „Verdrib es nicht!" Nezvontsuk el! Kérjük az Úristent és fogjak rá a szivünket erre a hőszességre is, hogy az Isten van velünk.

Észrevettem a nagyon fájdalmas lelkeknek az voltar utolsó érzésük, hogy „hát ha muszéj hát csak elviselem!" De ugy-e ez olyan járás, mint egy inasszakadtnak a járása, aki maga után húzza a lábát; ez nem bessér, hanem inkább nyögés ez nem megadás, hanemez letörés! Ez nem Krisztus gondolata és érzése; arra

kell igazkodunk, hogy azt mondjuk: „Nem, én szivet és lelket állítok bele a szenvedésbe, mint az első keresztények – a krisztusi szimpatiát értve ez alatt –. Ha hős vagyok, nem akarok gladiátor lenni is ha katona vagyok, nemcsak emberekre célozó hatalmi eszköz akarok lenni, hanem kötelességteljesítő nég ebben a kettenes, abszurd értelmetlen helyzetben is; a kényszerűségnek nagy kötelességet akarom teljesíteni.

Azt szeretném, hogy az ember legalább is ezt a nagy kötelességtudást, a megállni kényszerűlés érzését állítsa bele az

ö szenvedésébe is azt mond-
ja: kitartok, az Isten is ezt
akarja tőlem! De lemondani,
letörni, gyaván megfutni,
azt nem bírom el.
„Verdirb es nicht durch Selbstsucht und Verschliessen"
ha az ember önmagába összesu-
gorodik, elzárkózik, mint egy
jégvermes szívvel megy az út-
ján,
„Lass deine Liebe warm und reich und voll,
Auf andre wunde Herren überfliessen,
Das ist's, was dich erfreuen und trösten soll."
Nemde, ha te így szenvedsz,
másoknak a szenvedését jóban
megértéd is mert magad szen-
vedtél, másokat megtudsz vi-
gasztalni, kis Krisztus tudsz

lenni a nagy Krisztus példáján;
a te kis Golgotádon tudsz má-
sokat felsegíteni és buzdítani.
Nemde testvérek, én is ember
vagyok, de a jó példát megadom.
Hát te is légy valaki, akinek elyén
melegszive van a problémák
fölséges megoldásában. Megint
csak azt mondom: „Verdirb es
nicht!" Aranyhoszvén van
fejeden, ezt magad fonod, kö-
töd; Eérlek, ne tépd szét annak
a virágait. Látod szomorúság-
ban, szerencsétlen sorsban az
ember olyan lélek lehet, amely
masok sebének balzsama, má-
sok lelkének felderítője. Ez le-
hetséges! Hát ha lehetséges,

tegyük meg. Saját szenvedésem-
ben tudom megértani a mások
szenvedését, saját szenvedésem
türelmével tudom enyhíteni
a mások kínját, saját jó pél-
dámmal tudok világítani.
Mert ha valakinek jó volja
van, ha sohasem szenved,
mics, amely nincs meg-
gyújtva; azazember, aki szen-
ved és ebben Krisztus példáját
ismetli meg, mics, amely
meg van gyújtva, amely vi-
lágít

„Verdirt es nicht – nein, dringe aller-
wegen
tuch durch die tiefste Nacht zu Gottes
Licht.
Es ist für uns ein Lied ein grosser Segen
Trags nur mit Liebe und verdirt es
nicht."

Erte nagy hitet hogy a szenvedésben nagy értek rejlik, állítsuk bele az egész fájdalmas nagy világba és legyünk meggyőződve, ez az Istennek elvesz áldott nagy Egyelme. Higyjük, hogy az a szent keresztföleg az ilyen nehéz időkben, egy uj kinyilatkoztatás gyanánt hat reánk és így jobban megértjük, hogy igazán szenvednie kellett Krisztusnak, szenvednie kellett értünk. Sokszor azt mondják „csak azért hogy megváltson" nemcsak azért, hanem hogy nekünk világitson hogy mintet elégazitson, hogy a világnak példát adjon, azért is kel-

lett szenvednie, de azt megtet-
te hősiesen, hitségesen. Hát
most elvárja hogy követőiben
nemessége legyen, nem törpe
epigonok nemessége rendje,
hanem a krisztusi hasonmásnak
hosszu sora; megérdemli, hogy
mikor ennyi lelket vitt bele
szenvedéseibe ez a lélek kisu-
garozzon reánk és türet fogjunk
tőle és arra kipisítsuk ma-
gunkat, hogyha nem is pát
hosszal szenvedünk, de legalább
is megadással, hűséggel, türe
lemmel, kitartással, nagy hit-
tel és Krisztus iránt való szinu
pathikus szeretettel.

VI.

Március 31-én, délelőtt.

Az evangelium elváltoztatja a világot, de elváltoztatja az ember révén. Jobb embert állít bele a világba, az emberi lélket valamiképen megreformálja, megtisztítja, felemeli és ettől elváltozik a világnak az arca. Az a nép ima, melyet mi a Szentlélekhez intézünk, hogy „küldd el lelkedet és minden elváltozik" alkalmazható az emberi lélekre is: „áraszd ki lelkedet és minden elváltozik". Igaz, hogy az a nagy lélek, a Szentlélek hatalmas alakító

erő, hanem hát épp úgy átalakító erők vagyunk mi is és nekünk ebben hinnünk kell.

Az evangélium nem teremt egy új világot, hanem az evangelium beleteremtett engem a világba és adott nekem lelket, kegyelmet érzéket, adott nekem nagy hivatást erre: menj, bizzál, kürdj törekedjél és meglátod, a magad kis világának ura leszesz – és ez a fődolog! Hogy a nagyvilág milyen, az is a mi programmunk, de a fődolog, hogy milyen az én világom; én, végre is, felelős vagyok az egész világért és annál nemesebb vagyok, minél job-

ban érzem, hogy felelős vagyok az utolsó emberért is, de a szó szoros értelmében az én felelősségem megmyilatkozik a beállással az én szigorú kötelességeim, az én egyéniségem, az én családom, az én feladataimmal szemben, szóval az embernek a maga nulicujébe.

Hogyha ezen gondolkozom, az jut eszembe. neked a halált mégis le kell győznöd. Hogyan? Hittel. Azután a keresztől az Úristen meg nem szabadít. Hogyan győzöd le a keresztet? Türelemmel, az ösztönösséget az Isten még nem szüntette. Hogyan lesszte mégis úr a

te öszlöneiden? A fegyelem-
mel a bűnösséget az Isten
meg nem szüntette és nekem
mégis urrá kell lennem az én
bűnösségem felett. Mi által?
A fegyelem által.

Ha a harcoló világot nézem
és látom a kultúrának az ide-
alizmusnak ezt a letiport
porondját, amelyet most a
világ színtere nyújt, hogy
össze-vissza van kavarva fe-
nekestől minden, ez a harc
felébresztí bennem valamifé-
le asszociació által annak a
másik harcnak a képét, amely
bennem folyik, az én további
programmom: ezáltal terem-

tem meg én a békét önmagamban. A békét a nagyvilágban ki tudja, mikor teremtik meg, de én megteremtem a békét önmagamban. Kérem tehát az Úr Jézust, hogy igazítson el engem, mert nekem egyensúlyra, békére szükségem van. Voltaképen, az egész lelkiismeretnek a célja: a megbékélt lélek, a helyét megtalált lélek, szóval: a harmonia pax.

Hogyan segít meg engem az Isten? az isteni Megváltó az ő kegyelme, ennek a harmóniának, ennek a békének a megteremtésében? Hát elő-

ször is, ha én a békét magamon kívül keresem, akkor azt mernem mondani, hogy nem jó úton vagyok; legalább is nagyon problematikus az én feladatom, igazi problemám, amely kinzó gonddá lesz. Hogy mi van kívül, – akár a nagyvilág körét veszem, akár az én kisebb világomat – ott, azt a külső békét megteremteni nem tőlem függ. Azért az Úr Jézus annyira hangoztatja: „én békét adok nektek, az én békémet". Hát milyen az a béke? Az isteni Megváltó adja a lélek békéjét. A lélek békéje nem a világ békéje. A világ kürde-

lem, megértem, ha a világot nézem, Istenem! mennyi katasztrófa, mennyi szerencsétlenség. Ki biztosít, hogy az én házám megél, fennáll? Megint szárnyra kél egy prófécia, hogy Olaszország el fog sülyedni, hogy arrafelé óriási földalatti geologiai csuszamlások vannak és hogy ez meg fog történni. Vannak mindenféle ilyen gondolatok. Ki biztosít engem, hogy én, szegény parány, a világ békéjét, a nemzetek, a fajok békéjét biztosítani tudom? Ismétlem, ez nem az én gondom ettől nem fáj a fejem.

Krisztus azt mondja: „az én békémet adom nektek" és hozzáteszi: „nem ahogy a világ adja, egy másforma békét adok" Éppen úgy, ha én a békémet keresem a világtörténelemben a fejlődés, az ütközés, az emberi érdekek közt, ki tudna ott rendet csinálni! minden nemzet voltaképen idegen egy mással szemben és az emberek általában véve idegenek, minél önzőbbek, annál idegenebbek, annál ellenségesebbek. „Minden ember ellensége a másiknak" mondja a latin közmondás. Itt békét teremteni és Krisztus mondását erre alkalmazni

szinte lehetetlen, de a belső
békét annál jobban kell sür-
getni és annak fölséges igé-
nyéről senkinek sem szabad
lemondania. Én azt meg aka-
rom fogni, magamba beve-
zetni, bennem trónra ültet-
ni: én a lelki békét Krisztus
által az ő vére által, az ő ér-
demei által és az én közremü-
ködésem által okvetlenül bir-
tokomba akarom venni

Mi kell akkor, hogy az én
békém teljes legyen? Epp így
Regpetekner is akik szintén kür-
dő emberek és mindnyájan a
megprolállata tason többé-le-
vesebbé átmennek s ha eddig

nem mentek át, majd a jövőben fogunk – mi kell ahhoz?

Először: kell béke az értelmi chaoszba a világnézetek chaoszába: az embernek valamiképen meg kell nyugodnia, a horgonyát le kell eresztenie, mert folyton hányodni az mégsem lehet! Hogyha az ember az egyik filozófiáról átmegy a másikra, az egyik világnézetről a másikra hogyha majd Teozófus vagyok, majd Schoppenhauer követője, majd idealista, majd racionalista majd Krisztusi ember, majd pedig az ellenkező vagyok

Istenem, ez nem békesség ez nem megállapodottság." Végre is belém lelkembe, gondolataimba Tell okvetlenül sarkcsillagot tűznöm és azt mondanom: hát vannak budhisták, vannak confuciomsták vannak confuziomsták, vannak mindenféle emberek: Már én csak a legjobbat akarom magamnak választam, Nézzék: a tévelyek vigjátékában és a tévedések valóságában az emberazt mondja: azin békémet elsősorban is azáltal biztositom, hogy nemsokat disputálok, nem tartok Lessinggel, hogy, csak

keresni, az az igazi – dehogy!
Hiszen a keresésnek célja a bi-
rás is a megtalálás. A fő ala-
pot, azt a radikális alapot vu-
lamiképen, meg kell szerezni
és rá kell a[illegible]. Akkor lesz
bennem békesség, az in chao-
tikus eszemben, az in néreté-
imben, hogyha a hitem meg
van alapozva is azt mondom:
hiszem, amit Krisztus taní-
tott, a Romai Kath. anyaszent-
egyház tart is vall is ebben áll-
hatatosan akarok élni az Is-
ten kegyelméből. Ez kell! Az
ember belehúzza, czéket a vas-
tengelyeket a mezetek rajába
melyek olyanok, mint a le

gyek, mint az imbolygó szá-
nyogok. Oszlopok kellenek, a-
melyekre lehet építeni; erős
hit, megállapodottság kell
nekem. Ez majdnem azt mon-
dunám: már pszichológia-
ilag is a kedélynek igénye,
hogy az ember maradjon
meg álláspontján s abból
ne engedjen. Aki jó lelkiggyel
korlátokat akar tartani és
azokat jól bevégezni an-
nak ezt az erős alapot kell
a lába alatt éreznie an-
nak meg kell állapodnia,
annak egy megállapodott
embernek kell lennie és az
a megállapodottságelső-

sorban erőteljes elszántság, odaadás. Én rázdom a lelkemet Krisztusra én az ő nyomaiban akarok járni is pedig megint a régi fölséges hadak útján, amelyet ő járt és a szentek; ezaz út elbír engem is. Bírtos vagyok, hogy azon az úton sötétségben is bírtosan járok; azért én tudom nagyon jól, az emberinek néha elborul a lelke; lehetetlenség, hogy az asszociáció által néha meg ne rendöljön. Én mindig azt szoktam mondani: Kedves barátom, maradj az országúton; éjjel az országút nemcsak ország-

út, mint nappal, hanem elvezet oda, ahova el kell jutnod. Elhiszem, hogy néha a lelked kétes, látod, akkor éjszaka van; annál inkább szükséged van egy biztos országútra. Krisztus országútján járj, biztos vagyok abban, hogy célhoz vezet. Elsősorban az én lelki békémet akarom kdalakítani, én egy megbékélt, hitben megerősödött lélek akarok lenni is nem megyek spiritista sóanceokat meghallgatni, mert jóllehet tudom, hogy ott némelyeknek a hitük megerősödött, de éppen úgy lehet-

séges, hogy az megtántorodik, mert az egy kiszámíthatatlan pszichológiai titok, ami ottan végbe megy. És ahogy azok a scenesok sötétben folynak le vagy fél penombrában és ott megidézik valamely elhunyttnak a szellemét éppen úgy kell nekem is megidéznem az életet; én Krisztus lelkét idézem, én megidézem Krisztus szellemét. Az evangélium soraiban ott van szamomra a krisztusi gondolat fekete betűkben, de ragyogó színekben, a lélek világában.

Másodszor, nekem béke kell! Tudom hogy az ember

nagyon bűnös; átjárja – amint
már említettem – a társadal-
mat, a közérzést, az úgyneve-
zett divatot, átjárja az em-
bert is. Nekem nem lesz soha
békém, ha én tisztult em-
ber nem leszek. Nekem csak
akkor lesz békém, ha az én
Urammal, Istenemmel
rendbe jövök. Mi által jön az
ember rendbe az ő urával
és Istenével? Az által, hogy
bálványokat nem imád. Ki
imád bálványokat? Az em-
bernek lehetnek bálványai
az eszében, a szivében, melye-
ket jobban szeret, mint az

Istent: ezeknek a bálványoknak többet áldoz, mint az Isten akaratának. A bálványokkal szemben a lélek békéjét biztosítani kell az egy erős, halhatatlan Isten imádása és a neki való feltétlen hódolat által. Az embernek bálványa az ő rossz természete, aggályossága, érzékenysége, érzékisége; bele van foglalva minden a bűnnek nagy kigyógyűrűjébe. Testvérek, ez mind bálvány. Erre azt hozzátok fel: Könnyű azt mondani: „rendbe jönni, de rendbe jönni, az egy folyamat"

és én ezt az ellenvetést meg-
értem. A gyónásban az em-
ber nem változik meg, a ter-
mészete megmarad a gyónás
után is. Az ember természete,
ha jól meg is bánta bűnét, a-
zért megvan, az az egész rosz,
az a bűnös gyökér azért megvan
az emberben.

Azt már csak gondolhat-
ják, hogy az anyaszentegyház,
az emberi lélekmek ez a jó isme-
rője, 1800-1900 év szomorú és
biztató tapasztalataival felé-
kesítve, hogyan gondolja ezt.
Rendbe jönni, az elsősorban azt
jelenti, hogy az ember egy aktust
kelt fel magában és azt mondja:

én bűnös ember vagyok, én
magamra ezt a bélyeget rásü-
töm, ezt a bélyeget érzem ma-
gamon, de az Isten Egyelme
által, Krisztus vérével meg aka-
rok mosakodni jólletet tu-
dom, hogy holnap, - holnapután
megint piszkos leszek. De ben-
nem ezt a reakciót fel kell éb-
resztenem, aki nem ébreszti fel,
az nem jöhet rendbe.

Ha egy férjes asszony szerel-
mes egy más férfiba és elmegy
gyónni, mondhatom-e neki:
„nem szabad szerelmesnek lennie"
- mondhatom, mint erkölcsi tör-
vényt - és feleltheti-e az illető
„kérem, már nem vagyok szerel-

mus!" Mi ezt elhinni, hát annak igazán kár ott ütnie, az inkább menjen más mesterségre. - Rendet jönni másként! Rendet jönni, az egy folyamat, egy erkölcsi reflexió, egy folytonos nemesbülés, egy folytonos állítás, „Erziehen, az nevelés, az arapodás, az arapítás, jóban, erényben, erkölcsi nemességben. Senki egy lélekzetre pontba nem jöhet, senki egy ülőhelyben, úgy, ahogy szintúgy, még nem változhatik, de az Isten kegyelmét megnyerheti. Mi az Isten kegyelme? Az Isten kegyelme jár a jóakarattal. Én beláttam, hogy ezt rosszul

tettem, belátom, hogy rossz erkölcsi helyzetben vagyok, én igazán akarok rendet csinálni! Már most fogadd erősen, hogy többé nem vétkezek. Mit jelent ez? Akarok ez ellen küzdeni, akarom magamat kezelni, akarok magamban erős reakciókat keltení, akarom magamat nevelni.

Milyen felületes beszéd az, hogy „kérem, hogyan mondhatom erősen, hogy többé nem vétkezem, mikor biztos vagyok, hogy holnapholnapután ismét vétkezem." Ez az erős fogadás, a jót akarni, magadra ügyelni, a gyeplőt megfogni. Mi jobb: a gyeplőt oda-

dobni a vad paripáknak, vagy pedig megfogni? Ha rohannak is, tovább a paripák, azért én megis ura vagyok a helyzetnek; a gyeplőt fogom, iparkodom rom természetem urává lenni. Ha valaki így be van állítva, akkor rendben van a bűnösséggel. Ez nemart jelenti, hogy az elvégezte a munkáját most már semmiféle dolga, most már mennyország és paradicsom az ő bensője, hanem jelenti a jól irányozott, jól orientált Egyelmes akaratot, az Isten Egyelmétől átjárt akaratot, jelenti azt a bikét, melyét az Úr Jézus ígért e szavakkal: „az én bikémet a-

dom nektek."

Meg vagyok győződve, hogy kegyetek közül a legtöbben túl vannak ezen a problémán s ha úgy van, akkor igazán az Isten békéjét veszik magukkal is nemesak, hogy gyónni mennek és a bánatot felkeltik, hanem az igaz Istennek oltárán áldoznak s beleállnak az ő szelíd igájába; de ismétlem: az embernek e részben végleges békéje nincs. Ne is kérjen olyant, ami nem lehetséges: akár, hogy az embernek vére ne legyen, hogy az embernek ösztöne ne legyen. Hiszen az az Isten akarata, hogy az ember ösztönös, az Isten gon-

dolata, hogy az embernek van sexuális hajlama, az Isten gondolata, hogy az embernek van valamiféle rátartása, amiből azután kivirágzik, mint valami mossárvirág az élet kevélysége. Ezek természetes erők, de a jó erők álljanak a nagy céloknak szolgálatában, álljanak a szent törvényeknek keretében. Nem azért gyujtunk a katlan alá, hogy az fölrobbanjon, nem azért húzzuk meg a húrokat, hogy azok elpattanjanak, éppen úgy az ember nem azért ber szenvedéllyel, hogy az elragadja és nem azért fesül meg a mi lelkünk kivánsá-

gának a húrja, hogy az elpattanjon. Legyen felhúzva: zengjen, legyen a tűz alágyujtva, fejtse ki minden energiáját, de az Isten gondolata szerint.

Nekem lesz békém! Az én békém, hogy tiszta szivet szerzek magamnak a tiszta szív, actív szív, egy olyan magát folyton fegyelmező szív nem apathikus, hanem egy erős actióba beállított szív! ez az én lelkem békéje.

De hogyan tovább? Mennyi mindenféle próbálja ki ezt a lelki békét. Pl. ha az ember elgondolja, az élet gondjai, egyodalmai, ami az embert éri; ho-

gyan tartsa meg erekben az ő lelkének bébéjét? Nemde, Krisztus nem azt igéri, hogy neked nem lesz bajod, sőt ellenkezőleg, a Szentírás azt mondja: „a világban sok bántódástok és sok vívódástok lesz" ez meglesz, de hozzátesszi: bízzatok bennem, én legyőztem a világot! Ki nem vehetlek benneteket a világból, ez abszurd gondolat! a világ nem lehet meg bajok, veszteségek nélkül, de „bízzatok, én legyőztem a világot"!

Tehát mivel győzöm és le ezt az aggodalmat? Legyőzöm mindenek felett azzal a reménységgel, hogy én ura

leszek bajaimnak szenvedésim-
nek és hogy ha belekapcsoló-
domaz isténi Megváltóba,
akkor bajban is békét élvezek
aggodalomban is valamiféle
lelki egyensúlyt megtartok.

Az ember lelke olyan, mint
a hajó a tengeren. A hajó a
tengeren az egyensúlyra van é-
pítve, nem azért, hogy ne libegyen
nem azért, hogy ne mozogjon
sőt nem azért, hogy néha na-
gyon is ki ne lengyen, megte-
heti azt is, de mindzu attól
tügg, hogy az egyensúlyt meg-
tartsa. Ez az ő békéje, a hajó bé-
kéje. Az, hogy a víz nem szilárd,
az nem zavarja, hogy a víz jeges ten-

ger, sarki tenger, nem zavarja. Az volna csak szép, ha ez a hajó békéjét egyensúlyát megzavarja.

Nekünk egyensúly kell! Iparkodjunk megszerezni a mi lelkünk egyensúlyát külöjtörő belső vívódásaink és každelmeink között hogy valahogyan ki ne forduljunk, hogy a mi lelkünk kapcsolatát a mi hrunkkal, Istenünkkel el ne veszitsük. Ez a legfontosabb dolog!

Ha valaki elmegy gyónni, bennegy a gyóntatószékbe aggodalommal, de vissza kell jönnie egyensúlyozott lélekkel az aggodalom dacára. Ha a szentál-

dozáshoz járulok is bennem rettenetes sötétség honol, a szent áldozás nem teremti meg a világosságot; a béke nem világosság, a béke nem bensőség: a béke egyensúly az Istenben. Én tehát ezt akarom és kérem az én Uramtól és Istenemtől: Uram, add meg nekem, úgy dirigáljam a hajómat, hogy ki ne forduljak, add meg nekem azt a kegyelmet, hogy az én lelki egyensúlyomat az élet sok mindenféle zavarjaiban is biztosítsam.

Nagyon seget rajtam e szerben az alázat. Miféle alázat? Olyan alázatos érzés, amely el-

fog engem éjjel; éjjel én nagyon alázatos vagyok, ha gondolkozom. Mi az én gondolatom? Mi volna velem, ha ez az éjjel folytonos volna, hogy ha a nap fel nem jönne az égen? Mit használna virág, patak, erdő, akarmissoda? Mi haszna volna? Attól élet nem volna! Ezzem tehát az én teljes függésemet egy másik felsőbb hatalomtól.—

Vagy pedig ha kimegyek télen a szántóföldre s látom a megfagyott rögöt, zörög körülöttem a kóró, zizeg még a régi, ki nem vágott kukoricaszár. Istenem, mi lesz itt? Itt nincs

élet, én itt életet nem keresek
Lehetek tudós ember, gazdag
ember, akármilyen művész,
hanem kissenditeni azt az
életet, hogy abból a szirából
megint szik nőjön is a szik
szárba menjek is a szárból
kalászt elővarázsolni nem
tudok. Mi teremti azt meg?
Egy felsőbb hatalom, mert én
nem vagyok ura az én életem
nek. Tudjátok mi kell ebbe az
érzésbe? Milységes nagy alá-
zat! Különös, hogy az ember
akkor győzi le a nagyságot, mi
kor kicsi, mert amikor kicsi
lesz, akkor lesz legnagyobb,
mikor kicsi lesz, felülemelke-

vik a saját felületességén, képzelt nagyságán, akkor megtalálja az igazi egyensúlyt, az igazi biztonságot. Éppen erre van szüksége!

En tehát az aggodalmakkal szembeállítom a szent alázatot. Tudom, hogy én szegény, vétes teremtmény vagyok, a magam számára privilégiumot, kiváltságos helyzetet és állapotot nem követelek. Tudom, hogy nekem is át kell mennem sötétségen és napsugáron, hidegen és melegen, örvényeken és virágos réten, de én megyek bízvást az én alázatomban

és hiszem, hogy az tíristen majd megsegít engem, megadja nekem azt a jóérzéket, hogy másnak ne legyek terhére, hanem hogy másnak legyek segítségére, hogy másnak ne terhelyem az életét, hanem ha lehet könnyítsem egy kicsit, hogy mások úgy érezzék, hogy valamikepen segítőik vagyunk az élet elviselésében. Ez az a nagy művészet, amely oly közel fekszik, a szent alázattal az ember az ő lelkének békéjét sok gond és aggodalom között biztosíthatja.

Az embernek nagy problemája néha az embertársa is. Vannak nehézkes természetek, akik másképen éreznek, gondolkodnak, szóval: akik egészen mások, mint mi vagyunk. Már most mit csináljon ezekkel az ember? A világból ki nem szökhetem, a házasságból ki nem válhatok – vagyis az az utolsó, ha a házasokat szét kell választani – a békét mi meg akarjuk szerezni és elömozdítani annak a megérzése által, hogy ez egy <u>más</u> ember akin én nem valtoztat-

hatok, de akinek az életén én könnyíthetek, ha csak valamivel is. Altjanak bele erekbe a nehézségekbe és ütközésekbe a meghasonlott embereknek a lelkületébe ezzel a felfogással, meglátják több békét teremtenek és több meleget, minthogy nyaláb számára adják akár a jó tanássokat is. A lelki béke kulcsa te magad vagy, a lelki béke sielypontja kell belés!

A lelki békétlenségnek oka lehet más is, jóllehet te is lehetsz az oka, de a lelki békének alapja, feltétele min-

Dengsetre ráadnézve mégis
csak te magad vagy. Fontos
dolog, hogy az ember ezekkel
a gondolatokkal minél jobban
megalaporra a saját belső,
lelki structurájat, azt a há-
zat, amelyben lákik. Tán ez-
re célzott az Úr Jézus, mikor
sienai szent Katalinnak
azt mondta: „leányom, épits
magadnak egy cellát a te
szívedben, abban lakjál; ha
abban lakol, ott béke szég lesz;
Sienabun nem lesz béke, ducá-
ra annak, hogy elmesz követ-
ségbe Firenzébe és Avignon-
ba; ott is sok zür-zavar és
perpatvar van. Annál több

békét tudsz teremteni, mi-
nél több van ebben a kis cel-
lában."

En olyan igaz és őszin-
te vagyok, hogy azt mondom:
ezzel nem lehet gyógyítani
mindent; végre is vannak
körülmények és helyzetek,
óriási nagy bajok, amelyeknél
csak keresztre lehet feszülni,
de amelyeken nem lehet
segíteni. De fogadjuk meg
ezt a jó tanácsot, az Úr Jézus
tanácsát: aki békét akar,
azt magában keresse. Aki bé-
két akar még önmaga kö-
rül is terjeszteni, az előbb
iparkodjék azt önmagában

Elmélyíteni, egyrészt a gyors felértés, a jóindulat, egy bizonyos engedékenység, másrészt pedig az egyéniségnek jól egyensúlyozott kihatása által.

Ebbe a nagy paródiába, amely most a világban folyik és amely a krisztusi bikességnek a paródiája, segítsünk pacificumot hozni; ebben is közre akarunk működni. Segítsenek a nők is, bárcsak segítenének minél jobban, a közügyekbe való befolyással, mert én is azt mondom, hogyha a nőnek volna szavazati joga, akkor ilyen há-

ború nem keletkezhetne és nem téphetné így meg az emberiséget. Ennek a világtörténelmi pacificusnak a szelleme az egyéni pacificum, melyet az Úr Jézus szerzett nekünk, amint szent Pál mondja: „vérével, vére érdemei által, az ő szenvedésének érdemei által szerzett nekünk pacificalo életet." Elsősorban hitünk legyen, hogy a mi lelki kínjainkat, a mi lelki problemáinkat béréltessük, ott teremtsünk békét a nagy hit által, hogy a mi bajainkat úgy ahogy pacificáljuk, a mi panaszain-

kat is pacificáljuk egy jó, szolid, áldozni tudó, megbízható egyéniség erejével is befolyásával.

Ez lesz az igazi szent karácsony az ember szivében. Ezt úgy értem, hogy „békesség a földön a jóakaratú emberekhez"; ott megvan a szent békesség, ducára, hogy a parlangban keménység van, a jászolban pusztaság van, hogy hideg van; hisz ez mind a karácsonyhoz tartozik, hogy csaprott hajú pásztorok, durva népek, erőszakos emberek állnak körülötte: „békesség a földön a jóakaratú em-

bereknek amely jóakaratot az Isten nyujtja nekem és nekem közre kell működnöm az erényeknek kimüvelése és biztosítása által önmagamban.

VII.

Március 30-án, este.

Mi a keresztény életet igazán komolyba akarjuk venni, a krisztusi küldetést megértsük, a krisztusi hivatásban részt venni és éppen azért a mi lelkigyakorlatainkat a mi komoly erkölcsi kötelességeinkre való reflexiókkal akarjuk ma befejezni.

Azt mondja a Szentírás, hogy „az Isten a nőben a férfinak hozzá hasonló segítőtársat teremtett" Következőleg a nőnek fel kell ismernie azt hivatását, erkölcsi fel-

adatát, hogy a férfi kultúr-
világának, az egész emberiség
feladatainak, annak a nagy
munkának, amelyet ebbe
a világba bele kell fektetni,
részese legyen, hogy azt meg-
oszta, hogy igazán segítőtárs
legyen.

„Egy hozzá hasonló segítő!"
Ez a segítség csak cooperáció
révén történhetik: a nőnek
egész embernek kell lennie.
A női nevelést ezen az ala-
pon kell megreformálni. Hogy
azután hogyan osztozik a női
munka a kultúrmunkában,
azt a társadalmi fejlődésnek
mozzanatai, a társadalmi

fejlődésnek különböző zónái határozzák meg. Nagy a különbség a pszichológiában, az érzelmi világban, a filozófia világában, hanem erkölcsi tekintetben okvetlenül egy alapon kell állnunk és a nagy célokat illetőleg ebből a munkából ki kell vennie a nőnek is a maga részét.

Mikor erről elmélkedni akarok, a nagy francia filozófus írónak, geniális szónoknak, Montalambertnek a kifogásai jutnak eszembe, melyeket általában a nevelés nevezetesen a női neve-

lis ellen emel s amelyeket
két jelzővel markánsan
karakterizál. Először azt
mondja: „grande mollesse"
aztán: „universelle affai-
blissement". „Grande molles-
se" van a mi női nemünk-
ben, sajátos lágyság · a fem-
ninista kérdés sok tekintet-
ben ki akarja azt kerülni és
pedig helyesen. Hiszen a női
psichológia olvatlanul ér-
zelmes és mert érzelmes, ép-
pen azért gyengébb, bensőbb
gyökerű, inkább önmagába for-
dult, de nem szabad ennek
a lágyságnak gyengeségnek, nem
szabad tehetetlenségnek vál-

nia. A nőnek is jellemnek, karakternek, a nőnek is erő teljes embertipusnak kell lennie; csak hogyha ember, akkor lehet igaz nő. Először ember legyen, azután, amennyire lehet igaz nő. Megfordítva pedig helytelenül konstruáljuk a dolgot. Nevelésünkben, akár leányról, akár férjes asszonyról legyen szó, óvakodnunk kell attól a lágyságtól, amely csak érzelem, érzelgés és súlyt kell fektetnünk arra, ami erő, ami akarat, ami fegyelem ami engedelmesség, ami jellem, ami megbízható-

ság, szóval, ami egész embert és embertypust állit bele a világba.

Nemarról van szó, hogy itt valakit vádoljunk, mindenki vádolja a lelki-ismerete által önmagát-nemarról van szó, hogy itt általában valami erkölcsi prédikaciót tartsunk a szónak rossz, felületes értelmében, hanem inkább arról, hogy mindenki fúrjon bele önmagába, nézzen bele saját szivének, lelkének a mélységeibe s követelje, kérje számon magától, hogy áll e tekintetben.

Ha a nevelést nézem általában, főleg az előkelő világban, látom hogy nem szabad a leány, rá van nevelve a gyámoltalanságra, a gyámoltságra, a folytonos függésre; folyton mellette van a nevelőnője, a társalkodónője, komornája az ő folytonos gyámja és vezeti rabláncon; ilyen nyámnyám existencia, amelybe folyton mások írják bele saját nézeteiket és gondolataiket és amelyben nincs erő, öntudat, önállóság, hogy független, erőteljes egyéniséget alakítson ki önmagából.

Igaz, hogy amikor erről beszélünk, kétféle áramlattal találkozunk: az egyik nagyon sürgeti az emanci paciót, férfias akar lenni és a nőiességet el akarja nyomni, – ezek azok a leányok, akik okosabbak akarnak lenni édesanyjuknál akiknek tapasztalatlansága éppen az, hogy az élet iskoláját még meg nem járták, kompromitalják a legjobb és a legtörekvőbb iskolák irányát; a másik pedig az a reakció, mikor a mamák nem értik meg leányaikat, mikor a mamák olyanok,

mint kotlóstyúk a kacsák-
kal szemben, akik rámen-
nek a vizre és úsznak hi-
szen előttük egy világ nyi-
lik, amely világot elta-
gadni lehetetlenség.

Már most képzelhetik,
hogy nekünk okvetlenül
súlyt kell fektetnünk, anél-
kül, hogy túlzásba mennénk,
arra, hogy leányaink fejlesz-
szék magukban az erősebb
akaratot, ne legyenek csak
az érzelemnek, az érzelgés-
nek játéklabdái, akiket
folyton befolyásolnak min-
den cselekvésükben, minden
elhatározásukban az ő túl-

tengő érzelmeiknek benyomásai által. Követeljének önmaguktól fegyelmet, fegyelmét a gondolkodásnak, a beszédnek, az egymás iránt való jó, nemes indulatnak, fegyelmét a vágyaknak a nagy hiúsággal, látszattal, tüntetéssel szemben. Látjátok, az emberi társadalomban, akár a mi társadalmunkban is, mennyi a réteg, a kaszt, a kasztrendszer és szellem, a lenézés, az emberi tekintet's ez mind nem erkölcsi illetőleg ez erkölcstelen szellem. Erőteljes, nemes leányt ipus csak úgy

fejlődhetik ki, hogy ha az erős akaratra önállóságra nevelem. Ez az önállóság nem azt jelenti, hogy majd maga megy az operátu és 12 órakor éjjel a kávéházba és sunan haza, ez az önállóság nem azt jelenti, hogy valaki túltegye magát végre is bizonyos nemes, szép formákon, amelyeket nem a parancsból kell kiolvasni, ha nem amelyeket a természet alakított ki az ő finom tapintatával, majd nem azt mondanam. öntudatlanul, ontudatlan művészettel. ez az önállóság elsősorban

a jellem, az engedni tudás, inkább a szereteten, önmegtagadáson, erényen fordul.

Milyen tisztelt hölgyeim, ez egy nagy lelkismeretvizsgálat. Mindenkinek mérben szólok, mikor magamról szólok; a saját lelkemen átnézek a tegyetekébe és nagy hiányokat veszek észre, tehát iparkodnom kell azon, hogy a mi nevelésünk helyes alapokon nyugodjék. Lássák a keresztény aszkézis régi jó tanácsai: vigyázz a szemeidre, a nyelvedre, a kedélyed ömlengéseire, az öltöneid és apongására,

tudd magad féken tartani az egész erős emberre illenek, akár nő, akár férfi legyen. Nincs külön férfimorális és külön nőmorális; ami az egyiknél moráltalanság, moráltalanság a másiknál is. Nem szabad engedékenynek lenni a nő iránt azért, mert nő, morális szempontból. Itt mikor morálist mondok, nemcsak a hatodik paranccsolatot értem; nekem morális minden parancs, a törvénybe foglalt egész Istenakarat; ő ételem mindenkitől lelkiismeretének ne-

vében, tehát magamtól is, saját lelkiismeretem nevében, a saját üdvösségem szeretetével, hogy „Jegyelmezd magadat".

Goethe mondása „Stimmung ist Leben," annyiban igaz ha úgy gondoljuk, hogy a Stimmung, a kedv voltaképen az élet kimerítése. „Stimmung ist Leben" azt jelenti, hogy a Stimmung, az érzelem szinez, hevít, az érzelem lendít, de az érzelem ne adjon irányt. – Tehát megszabni azt, hogy mit kell tenni és mennyit, az a belátás, a lelkiismeret joga.

art már nem a „Stimmung"-ra kell bízni, hanem ismétlem: a mi hitünkre, a mi eszünkre és a mi hitünk és eszünk végső oka az Isten akarata és gondolata.

A második, amint Montalambert kifogásol, az „universelle affaiblissement" általános elgyengülés. Mit értett ő ezen általános elgyengülés alatt? Érti azt az ürességet, tartalmatlunságot, ami a legtöbb nő életét jellemzi és úgy látszik, minél magasabban áll a nő társadalmi te-

kintetben, annal uresebb az élete, annál tartalmatlanabb.

Anélkül, hogy valaki ellen beszélnék, vagy pláne antipathiával viseltetném bármely osztály iránt, mondom ezt. Az élet tartalma a munka. Az az élet erős, amely munkás, az az élet gyenge, amely munkaszegény élet. Ha akarunk erőteljes typust a nőben, igyekedjünk úgy nevelni a nőt hogy az igazán munkás életet éljen. Milyen munkás életet? Tán szabó legyen, tán pák legyen tán kertin legyen, tán szakács-

nő legyen.? Nem, hanem hogy ezt mind értse, hogy háztartó legyen, hogy oekonomikus legyen.

Mikor a házasság definicióján gondolkodom, szerintem az a legjobb definició: a házasság egy integráció, először pszichológiai, másodszor biológiai, harmadszor szociális, oekonomiai integráció, kiegészítés. Azok az igazi házasok, akik kiegészítik egymást, a nőben következőleg oekonomiai szempontból is az integráció szellemét kell kine-

velni. Akkor lesz igazi nő, hogy ha szociális tekintetben is integráló szerv. Zárjelben azt is mondhatnám, hogy a nevelés helytelenségéhez határozottan az is tartozik hogy a-kárhány leány nem tudja mi a házasság. Fiatal asszonyok gyakori panasza, hogy az édes-anyjuk őket nem nevelte úgy, hogy tudták volna, mi a házasság, hogy az egy pszichológiai, egy biológiai, egy oeconomiai integráció, hogy ezek szent és nemes, nagy dolgok, hogy ez nem piszok, felületesség nemcsak dö-

vat és a világnak az iránya, hanem az Istennek nagy és erőteljes gondolata.

Megint az oeconomiai integracióra reflektalok: mélyen tisztelt hölgyeim, kérdezzék maguket mindnyáján: mit dolgozomén, van-e az én életemnek tartalma? Hogy ha valami magas állású asszony vagyok, előkelő dáma, mit dolgozomén? Van-e annak értéke, tartalma, kitöltöm-e azt a helyet, amit az Úristen számomra kijelölt? Termeszétes, hogy a gyermekneve

lés óriási nagy munka, az az oeconomiai, az a háztartó munka, rendkívül fontos, a társadalom velejét érintó munka, de ebbe a munkába az embernek öntudattal kell beleálmi és azt öntudattal folytatni és végezni. – Aki azt mondja most önmagának: voltaképen te semmit sem teszel, te olyan vagy akár csak nem lennél, te voltaképen inkább csak egy név, egy szám, egy alak vagy vagy pedig csak a hiúságnak a babja vagy. Akinek lelkiismerete ezt mondja, az verje a mellét

legyen erős fogadást és gondolja
azt, hogy bizonyára ezt az Istenen
tőlem nem akarja; az Istenart
akarja tőlem, hogy betöltsem
az én állásomat, munkás, tar-
talmas életem legyen.

Már most mit ajánl Mon-
talambert, hogy ennek a két
rossz irányunk ellene dolgoz-
runk? Kettőt ajánl: elsőrör
„force" másodszor „piété"
igazi pietást ajánl és erőt.
Milyen erőt állítson bele a nő
a világba? Hát mindenek e-
lőtt erkölcsi erőt. Az erkölcsi
erőre van a világnak min-

nek előtt szükség. Azt mondják, hogy a nő a gyenge nem és én erre azt mondom, hogy ő az erkölcsi nem. Én hiszem és tudom, mert folyton tapasztalom, hogy a férfi a gyengébb erkölcs tekintetében. Ezzel nem akarom azt mondani, hogy az akarata gyengébb, hanem gyengébb az ő önfenntartási ösztönénél fogva, gyengébb a csábokkal szemben, a női befolyásokkal szemben, a hízelgésekkel szemben, amelyekben elterelhető és megtéveszthető. A nő feladata az, hogy a férfit támogassa,

hogy a férfi társasza legyen
éppen erkölcsi tekintetben.
Nemde, az egy nagy társadal-
mi igazságtalanság, ha folyt-
ton beszélnek perditákról,
de nem beszélnek perditók-
ről ha a egyikre folyton
követ dobálnak azért, mert
nő és a másikra nem do-
bálnak azért, mert férfi.
En természetesen ezt nem
vallom éppen azért, mert
dupla morált el nem ismer-
ek. Hangsúlyozom, hogy a
nő feladata az erkölcsi
erőnek bevigázása a világ-

ba és az, hogy a férfinak – ismétlem – támaszá legyen főleg erkölcsi tekintetben. Sok férfi azért bukik, mert nincsen femminin támasza, sok férfi azért vén el és téved útakra, amelyek posványos, sáros útak, mert nem áll mellettük az „Engel der Wüst" akit Luise Brentano olyan szépen megénekelt. A nőnek angyalnak kell lennie kerubnak, nem azon elvesszett paradicsom kerubjának, hanem a még el nem veszített és megőrzött paradicsom ke-

rubjának, hogy a férfi a paradicsomból ki ne kerüljön, hanem abban megmaradjon.

Ez természetesen sokak előtt a házasság idealizálásának látszik, de én ezzel szemmi egyebet nem állítok, mint hogy a nő erkölcsibb lény, mint a férfi, hogy a nőnek erkölcsi erőt és ideált kell a férfival szemben érvényesítenie; hogy az egy óriási force, erő és előny és amely társadalomban es megnem az a társadalom a nő által

nemesbül. Ha ez igaz, akkor a nonek nem szabad a férfit csak ingerelni, nem szabad olyan divatot bevezetni, amely csak a test formáit domboritja, nem szabad úgy öltözködni, ami a férfit megtévészti, nem szabad olyan kultúrából kultúrát üzni, amely látszólag illendőség de belül erkölcstelenség. Erre valaki azt mondhatja „ez a divat de a divat még nem ten erkölcsössé és még kevésbbé emancipálhat akkor, ha érzem, hogy a divat mit intendál; ín azt felül-

vizsgálom és ha rossz, önmagamon ervényesülni nem engedem.

De nemcsak ezt a forceot kell beleállitania a nőnek a világba, hanem minél tovább halad a világ, azt a másik, azt a több erőt kell ervényesitenie. Amiből ez idő szerint meg nagyon kevés van. Melyek azok azerok? Mindazok a finom, tiszta, nemes, gyengéd és mégis erőteljes, nagy hivatást teljesitő erők, amelyeket községi, állami, gyámsági, mezelesi, negsinyügyi tekintetben

azután tobbi - kevésbbé az akadémikus pályákon és a hivatalos pályákon is érvényesíteni lehet. De ismétlem, ha ezt érvényesíteni akarjuk, akkor először csubert akarjunk és azután nőt. - Hallottam Székesfehérvárom is, - ahol most telve van a városháza kisasszonyokkal - hogy megy valaki adót fizetni, de rá sem hederítenek, hanem fecsegnek tovább s azután kiválasztják, hogy kitől fogadják el az adót és kitől nem; ezt aztán megvúratják 2-3 óra hosszáig s

sokszor az illető mehet ha-
za, anélkül, hogy végzett
volna.

Milyen tisztelt hölgyem,
ugy-e, ez nem force, ez ugyan-
csak nem erő, ez egy nagy
erőtlenség es egy nagy nevz-
letlenség egy óriási manco
és műveletlenség: Nekünk
művelt emberiség kell, ne-
künk olyan nők kellenek, a-
kik tudnak dolgozni, akik
az ő erzelmeik által az e-
szüket nem engedik meg-
zavartatni, akiknek a sze-
mük, az eszük, a szivük is
ott van a munkánál és a-

feladatnak, melyet teljesítenek, nem mint nők, hanem mint munkás emberek akarnak megfelelni

Hogyha ez a két erő, ez a két force lesz beleállítva a világba; ez az erkölcsi erő és ez a női munkaerő, legyenek meggyőződve, hogy lassanként elváltozik nemcsak a nőnek a helyzete, hanem ez ipso a társadalom is

De Montalambert nem marad meg annál, hogy csak az erőt hangsúlyozza, hanem hangsúlyoz szellemet, amelyet nekem is ismételten kell hangsúlyoznom: ez a piétás, a lel-

ki jóság, az áhítat szelleme, ami az ember lelkét – tehát a nőt hajlékonyságában, szolgálatkészségében megtartja, kedvessé és kellemessé, piététikussá teszi. A piétashoz az tartozik, hogy valaki az egész vonalon kifogástalan legyen és az Isten törvényeit akár kissinyben, akár nagyban megtartsa, mert az isteni Megváltónak ezen szavai „aki pedig ezen parcussolatok körül a legkisebbet is áthágja és úgy tanítja, legkisebbnek fog hivatni az Isten országában, aki pedig megeselerszi és úgy tanítja,

nagynak fog hivatni mennyinek országában" A fodolog ebben az egész emberi életben az aranytartalom, az az erkölcsi csengés, az az erkölcsi harmónia, amelyet az ember az Isten akaratához való alkalmazkódás által, saját akaratának az Isten gondolatainak niveaujára való emelése által ér el. Én azért azt el akarom érni, hogy erkölcsileg kifogástalan, Istenbe kapcsolódó és így az én feladatain teljesítésére alkalmas ember, nő legyek. Ez kell!

Ha ezt a kettőt összekapcsolom: a forccot és a piétást

igaz lesz az „ora et labora"
imádkozzál és dolgozzál, mert
„Arbeit ohne Beten ist Skla-
verei, aber Beten ohne Arbeit
ist Bettelei." Ha az ember dol-
gozik és nem imádkozik, ha
az ember nem fölényes, Isten-
nel kapcsolódó lélek, akkor
végre is irányt veszít, mert
csak hurcolja a kultúrának
rettenetes sályát; hogyha vi-
szont – megfordítva – az em-
ber imádkozik és nem dolgo-
zik, akkor inkább csak egy kol-
dus, „Beten ohne Arbeit ist
Bettelei, Arbeit ohne Beten
ist Sklaverei". Ha mind a
kettőt akarjuk önmagunk-

ban megteremtem és evvel a szépen kialakított jellemmel, lélekkel akarunk a világba beleáltni, mélyen tisztelt hölgyeim, ne idegenkedjünk akkor azoktól az új társadalmi pályáktól és feladatoktól sem, amelyek most a világban mindenfelé nyilnak. Úgy értem, hogy a közjegi, a városi, az állami feladatoktól és tendenciáktól ne vonúljunk el, ne hagyjuk azokat a femministáknak – a szó rossz értelmében – a hitetlen elemeknek, antikriszti ális elemeknek, hanem álljanak bele a keresztény e-

rök, a közös nagy célóknak szolgálatába. Ez nem zárja ki azt, hogy legyenek természetesen külön katholikus intézményeink, sőt ahol nevelésről van szó szorosabb értelemben, ahol erkölcsi tendenciákról van szó, ott a hitet, vallást ignorálni lehetetlenség. De kár volna, hogy ha mi azért, mert katholikus keresztények vagyunk, a nagy állami szolgálatot, a nagy állami segélyforrásokat másnak hagyjuk. „Alle Isolierung ist Sehnsuche" aki elszigeteli magát gondolatban, az gondolatszegény lesz, abból rossz filozóf lesz, abból egy

olyan magában kiszáradt fa lesz; aki az ő érzelmi világában elszigeteli magát és csak magából akar folyton meríteni, másoktól pedig nem akar kölcsönözni, az okvetlenül szintén kiszárad, elapad, elgyengül, elszigenyedik. ugyanezt kell mondanom az egyes nagy társadalmi akciókra is.

Mi nem akarjuk magunkat elszigetelni, hanem akarjuk a legjobb erőt, amilyet az Úr Jézustól veszünk, beleállítani a modern világba, a modern nőnek egész tevékenységébe és nemcak kiága-

zásaiba, melyek szinte beláthatatlanok, mint egy fának az ágai; ki az, aki azokat megszámlálta? Ennen az szinte lehetetlen!

Végül szeretnék meg valamit mondani, hogy kegyetek-nek használjak a pietást illetőleg, miután oly sokszor hallom, hogy „nem tudok imádkozni, az eszem szórakozott, folyton kibicsaklik, a gondolat annak elszakad a fonala." Mi volna annak a módja, amivel ezen segíteni lehetne? Hát annak sok módja van, de engedjék meg, hogy ajánljak a Szentirásból egy

módot, amely nagyon megfelel: amikor a kánaáni menyegzőn a boldogságos Szűz Mária figyelmezteti az ő szent Fiát, hogy „nincs borunk"; ez egy nagy és bízó imádság! Ha kegyetek imádkozni akarnak, álljanak az tír Jézus elé, tirdeljenek le és mondják: „Uram, Jézusom, én egy szegény ember vagyok nekem nincs vérem, a szeretetnek vére hiányzik belőlem, a lelkesülés magva hiányzik belőlem, én olyan elkényszeredett lélek vagyok." Mondjuk el, hogy mi van bennünk még mindenféle baj, soroljuk el, hogy mben érezzük magun-

kat, még hűtlennek, gyengé-
nek, folyton csengjen a fü-
lünkben refrain gyanánt:
„nincs bozom" nincs lelkem,
nincs erőm. Ezt az imáját
az ember előüdja, kitárja sa-
ját szegénységét. Próbálják
ezt meg akár a szent aldorás-
tan is: Uram, nézd, én ilyen
ember vagyok mi mindenféle
hibám van, miben érzem én
az én hibámat. Elmúlik öt
pere, sokszor egy negyed óra
is az ember ki nem fogy, foly-
ton ott térdel, akarcsak egy ele-
ven adorante, egy eleven Szűr
Mária, aki az ő szent tiának
elmondja: „nézd Uram, Meg-

váltóm, nincs bornk" is ezt olyan bizalommal tevzi, hogy ez a bizalom magában véve az Úr Jézussal szemben fölényes megadás és segélykiáltás.

A második mod pedig, amit kegyetekuek e részben ajánlani akarok: mikor az Úr Jézus feltámasztja Lázárt; mit mond Márta az istenni Megváltónak? „Uram, akit szeretsz, az beteg." Azembe kiérzi, hogy milyen finom és gyengéd és áhitatos imádság ez. Én ezt megértem mindenképen és mikor imádkozni akarok, vagy az Úr Jezus elé állok a szentaldozásban,

art mondom. „Uram, akit te szeretsz, az beteg." Milyen lelki hiányaim vannak nekem.[2] Mit veszek magamon észre, reflektálok, mi a lelki hiánynak az indító oka: „Uram, akit te úgy szeretsz, hogy teremtettél, véreddel megváltottál, akit te úgy szeretsz, hogy az anyaszentegyházba beleállítottál, akit folyton körülveszel a te kegyelmeddel, Uram, akit úgy szeretsz az beteg."

Érezzük át mélységesen a mi betegségünket. Az imádság fölséges, csodálatos erőforrás; áltjunk ebbe bele, mert

a gyarlóság kútja kiapadhatatlan. Ott áll mellettünk a mi Mesterünk, Megváltónk, a mi Urunk és Istenünk aki segíteni akar rajtunk és hogy ha a lélekben ezt az önmagára való reflektálását mint segélykiáltást meghallja, okvetlenül megesik a szive rajta. A födolog, mikor imádkozni akarnak, tekintsenek magukba, meglatják, mennyire tudar ember foglalkozni önmagával; foglalkoztatik a férjével, a fiával is, mondják: „Uram, akit te szeretsz, az negyon messze van, akit te

szeretsz, az nem tudom hol van, merre jár; merre bujdosik az én édesanyám, nővérem, nem tudom őket megtalálni, te tudod Uram; hát akit szeretsz, az Pirongosan rászorul a te kegelmedre.

A fődolog, hogy az ember tudjon foglalkozni imáiban a saját lelke szükségleteivel, lelki igényeivel, hogy így jobban hatoljon bele imáiban a szivébe és ezen behatolás révén az Isten kegyelme világositson neki és kiszerje őt. „Force et piété" ezkell nekünk, szemben azzal a mollesse"-el, amely ütálat, szem-

ben azzal az általános el-
gyengüléssel, affaiblisse-
ment"-el, amelyben szét-
folyok az emberiség. Erőteljes
embert akarunk! Legyen bi-
zalmunk Krisztus kegyelmé-
ben. A kegyelem alatt értem
mindazokat az indításokat,
amelyek most bennünk dol-
gozzak három napon át és
amelyeket mi magunkkal
viszunk, hogy ez folyton re-
formáló, újjá alakító és
teremtő erő legyen. Bennünk
pedig legyen meg csak az a
készség, az a felvevőképesség,
fogékonyság, az az odaadás és
bizalom, hogy teram, én akár

60 éves vagyok, akár csak 18 éves
mindegy, én olyan akarok
lenni, mint az agyag a mű-
vész kezében, te alakíts, te
lehelj belém lelket, hogy le-
gyek, hogy éljek, dicsőségedre
váljak és önmagammak bo-
csületére.

VIII.

Április 1-én, reggel.

Csak néhány rövid gondolatot szeretnék még adni, mintegy befejeziseül ezeknek a lelkiggyakorlatoknak, hogy a szent áldozást igazán úgy végezzék, hogy lelkünknek tisztulására, kedélyünknek és szeretetünknek a fölkeltésére, jóval való kitöltésére legyen.

Mi kell nekünk leginkább, amit úgy kívánunk magunknak? Kell, hogy az Isten közel legyen hozzánk; az egész vallásomat úgy definiálom: közeli Isten, Istenvelem. Nem azt a távoli Istent, nem azt a fogalmi

Istent, hanem azt az Istent, aki a szivemben él, akit és hordozok magamban. Már most, nagyon sok ember úgy érzi, hogy hideg, hogy körönyös, hogy fásult, hogy az életének ez a nagy gépezete úgy eskorog, mint a meg nem olajozott kerék, és hogy mi benne vagyunk az életnek ebben a technikájában, mechanikájában, ott megörlődünk. Istenem, ki olajozza meg a lelkünket, kikenje meg a szivünket, ki adjon belénk lendületet? Nem mondhatok mást: az Isten velünk! Ez a gondolat és ez a nagy hit van kifejezve az oltáriszentségben és a szent áldozásban. –

Krisztus van velünk, Krisztus van bennünk, higgjük ezt és tegjük ezt! Azt fogják tán kegyetek kérdezni: „hogyan tegjük, mert hinni még csak elhisz szük, de tenni hogyan tegjük?" Hát az ember a jó lelek forrása az emberben fakad a jóindulat az ember a szándékok kordozója, az ember szövi bele az élet alakjaiba a szell mi alakot, az emberad alakot ennek a szürke napnak. A nap lehet lapos, vagy pedig lehet egy fölséges hegyvidék, a nap lehet egy nyomorult gyáre környezet vagy pedig egyedes melig otthon a nap lehet rokott,

vagy pedig nagy kötelességtudás és kötelességteljesítéssel folytatott munka. – „Man webt Rosen in's irdische Leben" – mint mi a földi életbe, minden szálat, minden Seele, nemcsak az arany, ami felől Schiller mondja, hogy beleszövi aranyrózsákat és virágokat a koronás élet dalocskába.

Tehát a jó szándék által, a lélek főtime által így állok bele a hivatalomba, mint aki nem automata, nem gép vagyok, nem gépiróhivatnok vagyok, hanem akaratú nélkem is lélek, akinek szíve van, akinek szíve van, akinek szíve van

mint áldozatot magatokkal viszitek és önmagatok révén mindenhova beleszövitek. Ez legyen meg bennetek ezt akarja Krisztus!

Mikor én a szent áldozáshoz megyek, ezt ez önteda-tot szívom bele magamba, én hiszem, hogy Krisztus titokzatosan jelen van az oltáron, én hiszem, hogy nem Krisztusi ember vagyok, én hiszem Krisztust, én úgy szeretem, hogy megeszem. A magyar kozmondás szerint: „úgy szeretlek, hogy megeszlek" hát többet mondok: „úgy szeretlek, hogy átéllek téged, úgy szeretlek, hogy éllek téged én é-

lek' belőled, én élek veled." Ez a szentáldozás! Nemkülönben hogy ha én a szentáldozáshoz megyek, nekem erőt kell merátenem mert az ember fonnyad, kiapad, kifárad, az ember elnyűvik.

Ad-e nekem az Isten erőt? Milyen erőt? Nemenyek azt akarja, hogy repüljön, hogy szárnyaljon, hogy csak lobogó tűz legyen. Kedves testvéreim, nem az az igazi erő! Az igazi erő, mint Arany János mondja: „az akarat" a fölkent jó akarat, erkölcsi akarat. Hogy ha ti szárazok vagytok, de jó szívből akartok, hogy ha nincs is sok

érzelmetek de van erős, őszin te jöendulat benneteket, – az indulatot sem veszem most érzelmi értelemben – ha ez megvan benneteket, ti Krisztust eszitek, Krisztus erejét önmagatokba felszívjátok, Krisztusi emberek vagytok erő által. Higyjétek azt, hogy a ti éltetek formálói lehettek, aki áldozni megy, az Krisztusi erőt akar meríteni is azt akarja beleáraszta ni az élettbe, a világba. Taj de fölséges emberek, akik ilyen nagy hittel járnak, igazán ezek számára ez a kenyér az élet kenyere ez a kenyér élő kenyér lesz.

Azt mondta az ördög Krisztusnak: „tedd, hogy e kövek kenyérré legyenek". Krisztust ezt nem tettes de ide adott kenyeret az oltárra és most már Ő mondja: „nem akarom, hogy ebből a kenyérből kő legyen, hanem hívő lelkiség, kötelességtudó hűség, megállás egy romlott világban, nagyszerű lelki kisugárzás legyen, hogy e kenyérből élet legyen, hogy e kenyérből erő; élő kenyér legyen." Ez a szent áldozás.

Kedves, édes testvérium, ezt akartam nektek szívből ajánlani. Az áldozásban ne keressétek csak a lelki vigaszokat, hanem keressétek ezt: én egy jobb

ember akarok lenni, aki magáról meg nem feledkezik és aki ha végig megy az úton, hogy Krisztus arca legalább néha fölcsillanjon kajtá és a szemeiből egy nagy hit, egy idealis hit sugároszon

Ez az én pálmám, ezt meglengetem ezen a pálmavasárnapon. Nemcsak a Eszemben van pálma, én magam vagyok Krisztus pálmája.

Az Úristen adja, hogy ezek a lelkigyakorlatok, amelyeket végeztünk, a mai meditacióval ebben az accordban csendüljenek ki: mi nem akarjuk csak Krisztus feléleget-

ni a mi pálmiankat, mi Krisztus pálmái akarunk lenni, meggyőződéstől, kitartástól, bizonyságtól, kötelességtudástól és végleges, kitartó hűségtől. Isten minket úgy segélyen!

